Jo: Pecqueti

Diſſertat.

Anatom.

40227/A

(2

DE STATICA MEDICINA

Et de

RESPONSIONE

AD

STATICOMASTICEM,

ARS

SANCTORII SANCTORII,

Olim in Patavino Gymnaſio Medicinam Theoricam ordinariam primo loco profitentis;

APHORISMORUM

Sectionibus Octo comprehenſa.

Editio ultima correctior.

HAGÆ-COMITIS,

Ex Typographia ADRIANI VLACQ.

cIↄ Iↄ CLVII.

305480(2)

WELLCOME INSTITUTE LIBRARY

Illuſtriſſimo, & Excellentiſſimo

GYMNASII PATAVINI

Moderatori

NICOLAO CONTARENO

Senatori Ampliſſimo

Sanctorius Sanctorius.

DIù mecum cogitavi, & animum diverſimodè diſtractum habui, Illuſtriſſime CONTARENE, an hæc noſtra Ars Statica, nova quidem, & ante me à nemine tacta, in lucem eſſet promenda. Undique erant mihi efficaciſſimæ rationes, quæ me variè exagitabant: ex una parte

erat imperitorum & malevolorum hominum magna acies, qui vel nova improbantes, vel ſubtilia non intelligentes, hanc artem divinam licet, damnaturi eſſent: alia verò ex parte hæc me impellebant, amicorum interpellatio, & res ipſa innumeris experimentis confirmata: ſed mihi humanius videbatur hujuſmodi arcana in uſum hominum potius expromere, quam ſupreſſa, interque privatos detenta parietes quaſi ſepulta continere: Etenim majorem laudem ſemper meriti fuerunt, qui præclaros artis fructus aliis ſunt impertiti, quam qui domi occultatos tenuere. Adhuc tamen ſupererant anguſtiæ, ſi in hoc partu caruiſſem celebratiſſimo de-

fenſore,

fenſore, qui nominis ſplendore, eximia virtute, miroque etiam erga me amore eſſet affectus. Tu ille es, qui ſplendore, & auctoritate præfulges, à cujus conſilio & prudentia Reipubl. negotia ſumma cum nominis tui immortalitate dependent: Qui Reipub. adminiſtrationem cum ſtudiis ſcientiarum omnium conjunxiſti, quod inter cætera tua admiranda demonſtrant præclara illa tua monumenta Hiſtoriarum, necnon de Cive, quæ in tuo Muſæolo abdita inter quam plurimas alias tuas divinas lucubrationes publicæ litterarorum utilitati præripis, eorum autem editionem ac uſum omnes maximo affectu, ſummaq; aviditate anhelamus:

bere; primò ad imitationem magni noſtri Dictatoris, cujus veſtigiis inſiſtere glorioſum ſemper duxi; deinde id feci quaſi neceſſitate impulſus, quandoquidem ipſa experimēta, quibus quotidie aſſiduis multorū annorum ſtudiis incumbebam, ita me ad hanc doctrinæ formam Aphoriſticam manu quaſi ducebant, ut Aphoriſmos optimè inter ſe connexos miro hoc ordine digeſſerim, eo plane modo quo apes primū mel ex variis floribus delibāt, & deinde in apiariis per ædicularum ſuarum favos elaboratū miro ordine diſponunt.

De utilitate autem artis nihil dicam, cum nemini lateat, quantum in medendo ponderis habeat inſenſibilis perſpirationis cognitio: ſolum hoc unum benignum Lectorem

rem admonitum velim, cum ſic ſe ferant res humanæ, ut res novas invidia opprimere potius quam ſtudio illas promovere conentur, ſcio multos non ſolum vulgares, ſed etiam ex literatorum cenſu, non veritatis amore ductos, ſed ambitionis æſtro, aut vana contradicēdi libidine, aut invidiæ ſtimulo impulſos, contra artem hanc novam inſurrecturos, eamq; graviter detractaturos eſſe, licet ne nomine quidemtenus artē ipſam ſalutaverint: Verum illis omnibus, ſi veritatē ſectari deſiderant, ita ſatisfaciam, ut veritatem ipſam ſincerā ac puram putam non ſolum animo & intellectu percipiant, ſed oculis etiā, ac ipſis quaſi manibus palpēt, ſi modo quæcumq́; de inſēſibilis perſpirationis ponde-

ratione, deque ejus cauſis, de tempore, de commodis & incommodis, de exceſſu & defectu, de aëre, cibis, & potibus, & aliis ſex rebus non naturalibus impedientibus, vel promoventibus perſpirationem, & quæcunque alia in hoc libro tradidi, ea ad rigoroſæ trutinæ examen revocent.

Neque faſtuoſo ſupercilio hanc trutinam parvifaciāt, vel contra præſtantiſsimā artem inania ſciolorum more diblaterēt, quippe eos non alio reſponſo dignos putabo, quam poſtica illa Perſii ſanna, qui Andabatarum more cæcutientes veritatem mordicus peroſi, non ſeſe Eubæos ſolum, aut Cordubenſes in percipienda veritate, ſed ineptiſsimos Ariſtarchos in reprehendenda demonſtrant.

SANCTORIANÆ ARTIS,

Carmen OCTAVII MENINI.

LEgi hunc aureolum tuum Libellum,
SANCTORI, inſolitæ repertor Artis:
Lecto hoc aureolo tuo Libello,
Dixi protinus. Hic vel ipſe Phœbus
Eſt certè, ſobólesve magna Phœbi
Ipſam qui Lacheſim potis morari,
Ipſam qui potis eſt fugare Mortem.
At Tu, Patria noſtra, Cæſar ipſe
Cui nomen dedit inclytum, ſuperbi;
Tali pignore Læta, tali Alumno;
Falsò quem ſibi vindicabat ISTER.

DOMINICI DE BONIS,
Medici & Philoſophi
Veneti
TETRASTICHON

In laudem

Novæ Artis SANCTORIANÆ.

Est ars SANCTORI, *qua menſurare receſſus*
Naturæ monſtrat, qua fugienda docet.
Hanc adeas Lector; dubiæ producere vitæ
Stamina ſi exoptas, Statica ſcripta legas.

AD

AD

DETRACTATORES

Carmen

Anonymi cujuſdam.

QUo mage florentem conaris pondere palmam
Deprimere, obnitens hoc mage tollet onus.
Quò mage SANCTORI tentas convellere famam,
Hòc magis ingenio creſcit & arte cluet,

AD

AD
SANCTORIUM
SANCTORII
Medicorum Coryphæum.

ODE.

NOn te ſilebo Aſclepiadum decus,
Princeps ſtatera nobilis, inclytum
Cui Pergamum, cui ter beata
Inſula Cos, Arabeſque debent.

Tu falſitatis nube recognita
Miro reformas ordine dogmata,
Artemque nugis involutam
Reddis Apollineam nitori.

Ignota Priſcis viribus ingenI
Miracla rerum plurima detegis,
Soluſque ſaperdum tot inter
Myriades ſapiens videris.

Seclum

clum beatum , cui novus obtigit
Heraclides , cui mens veterum omnium
Uni reviviſcens niteſcit
Archiatro ſociata ſacro.

u ſæva victor fata ſuper ſedens
Spernes ſororum jura nocentium ,
Famaque crebeſcet perenni
Poſt cinerem , & tua buſta nomen.

Joannes Stephanus, M. Ph:

In

In Prima Sectione agitur de ponderatione inſenſibilis per-ſpirationis. *Fol.* 1
In 2. De Aëre & Aquis. 39
In 3. De Cibo & Potu. 55
In 4. De Somno & Vigilia. 81
In 5. De Exercitio & Quiete. 99
In 6. De Venere. 108
In 7. De Animi affectibus. 119
In fine de reſponſione ad Staticomaſticem. 130

Apho-

APhoriſmi qui continentur iu libro Staticæ noſtræ, aliquot jam per annos in lucem edito, veritate comprobantur ex uſu iſtius Sellæ.

Ex qua duo beneficia colligimus; Primum, quanta quotidie fiat corporis noſtri perſpiratio inſenſibilis; quâ non rectè perpenſâ, vana fermè redditur Medicina; namque ob juſto pauciorem vel largiorem perſpirationem, omnes fere malæ valetudines fieri ſolent.

Secundum, in hac Sella ſedendo, facilè inter comedendum animadvertimus, quando pervenimus ad debitam cibi & potus quantitatem, ultra vel citra quam lædimur.

Sella accommodatur ſicuti in hac figura apparet, in qua Statera ad tigna ſupra cænaculum in loco abdito eſt appenſa, propter proceres, quia cubiculi gratiam tollit; ac propter indoctos, quibus omnia inſolita videntur ridicula: Sella vero digiti interſtitio à pavimento elevata, manet ſtabilis, ne facilè quaſſari poſſit.

Dum igitur ob cibum ingeſtum ad debitum pondus & menſuram antea præſcriptam devenimus, tunc Stateræ extrema pars paululum attollitur; ac unà Sella illico paululum deſcendit: Hic deſcenſus eſt ille qui ſtatim admonet ſedentem ad debitam ciborum quantitatem perveniſſe.

Quænam

*Quænam vero ciborum ſalubrium quanti-
tas ſeu pondus unicuique conveniat, & quan-
ta in ſingulis corporibus debeat eſſe perſpira-
tio inſenſibilis, quæ per Sellam commodè per-
penditur,* ex lib. noſtro de Statica Medi-
cina *quiſque facilè intelliget.*

De PONDERATIONE INSENSIBILIS PERSPIRATIONIS

SECTIO PRIMA.

APHORISMUS I.

SI quanta & qualis oporteat, quotidie fieret additio eorum quæ deficiunt, & ablatio eorum quæ excedunt, ſanitas amiſſa recuperaretur, & præſens ſemper conſervaretur.

II.

Si medicus, qui præeſt aliorum ſanitati, ſit ſolum capax additionis & evacuationis ſenſibilis, & neſciat quanta quotidie illorum ſit perſpi-

 ratio

ratio inſenſibilis, illos decipit, & non medetur.

III.

Ille ſolus, qui ſciet quantum & quando, magis vel minus corpus occultè perſpirat, penetrabit, quantum & quando erit addendum vel auferendum pro ſanitate conſervanda & recuperanda.

IV.

Perſpiratio inſenſibilis ſola ſolet eſſe longè plenior, quam omnes ſenſibiles ſimul unitæ.

V.

Perſpiratio inſenſibilis vel fit per poros corporis, quod eſt totum tranſpirabile, & cutem tanquam naſſam circumpoſitam habet; vel fit per reſpirationem per os factam, quæ unica die ad ſelibram circiter aſcendere ſolet; hoc enim indicant guttæ in ſpeculo, ſi ori apponatur.

VI.

Si cibus & potus unius diei ſit ponderis octo librarum, tranſpiratio inſenſibilis aſcendere ſolet ad quinque libras circiter.

VII.

Quantitas perſpirationis inſenſibilis aliquam varietatem patitur pro varietate naturæ, regionis, temporis, ætatis, morborum, ciborum, & aliarum rerum non naturalium.

VIII.

Ex corpore mane ponderato antè & poſt excretionem ſenſibilem, quanta fuerit nocturna perſpiratio, & ſenſibilia excrementa, facilimè intelligitur.

IX.

Si corporis pondus plus ſolito augeri incipiat ſine majori cibi vel potus additione, vel ſenſibilium excrementorum retentione, facta eſt adiapneuſtia.

X.

In eadem ſalubritate corpus conſervatur, quando ad idem pondus ſine ulla inſolita evacuatione ſenſibili regreditur: ſin verò ad idem pondus per ſolito plenius lotium, vel ſeceſſum reducitur, incipit à priſtina elongari ſalubritate.

XI.

Si ex Staticis deprehendatur, impeditam eſſe perſpirationem, diebus ſequentibus vel ſuccedet plenior perſpiratio, vel aliqua evacuatio ſenſibilis plenior, vel cachexiæ veſtigium, vel febris.

XII.

Non poſſunt ſtare ſimul, multa perſpiratio, & multa ſolitoque major ſenſibilis evacuatio.

XIII.

Si quis plus juſto ſenſibiliter evacuat, minus juſto perſpirat.

XIV.

Craſſa excernere, mejere, vel ſudare plus juſto, & perſpirare minus, malum.

XV.

Si corpus ad idem pondus quotidie revertatur, nulla facta mutatione in perſpirabilium evacuatione, non indigebit criſi, ſanumque conſervabitur.

XVI.

Malæ qualitates introducuntur, dum corpus uno die eſt unius ponderis, altero alterius.

XVII.

Illud pondus eſt unicuique ſalubritatis norma, quo, dum acclivia aſcendit, ſe ſolito leviorem perſentit;

XVIII.

A copia oriuntur malæ qualitates, ſed non vice verſa.

XIX.

Pondus, nec non copia minuitur, aut evacuatione crudi ſenſibilis, vel inſenſibilis; aut cocti ſenſibilis, vel inſenſibilis: hæc eſt ſalubris, illa tollit copiam, ſed relinquit malam qualitatem.

XX.

Tranſpirationis inſenſibilis duæ ſunt ſpecies: altera fit ſtatim à ſomno, facta concoctione, & poſt hanc augentur vires; altera, in vigilia: & hæc elevatur à crudo ſucco, & ob hanc flacceſcunt: fit enim cum majori vel minori violentia, prout major vel minor eſt vigiliæ motus.

XXI.

Perſpiratio, quæ ſalubriter aufert è corpore multum, idque inutile pondus; non eſt quæ cum ſudore fit, ſed ille halitus inviſibilis, qualis hyeme uno die naturali ad quinquaginta uncias, & ultra exhalare poteſt.

XXII.

Inviſibilis perſpiratio fit viſibilis, vel quando nutrimentum eſt nimium, vel quando calor languet, vel ob motum violentum.

XXIII.

Perſpiratio inſenſibilis juncta cum ſudore, mala: quia ſudor fibrarum vires diminuit: dicitur aliquando bona, quia à majori malo divertit.

XXIV.

Quantò ſubtilior, & ſine madore eſt inviſibilis perſpiratio, tantò ſalubrior.

XXV.

Liquida omnia excrementa ſunt graviora; fundum petunt: craſſa ſunt leviora, & innatant, qualia ſunt fæces duræ, craſſæ, ſputamina, & alia id genus.

XXVI.

Liquida excrementa plus oneris,

data magnitudinis paritate, à corpore auferunt, quam dura & conſiſtentia.

XXVII.

Liquida quoq; cibaria ſunt ponderoſiora, & ſolida leviora: panis, caro, levia; vinum, juſculum, gravia. Tanti ponderis eſt vini cyathus, quanti unus integer panis mole ferè triplo major.

XXVIII.

Illa viventis conditio, dum ſentitur corpus oneroſum quando non eſt, pejor eſt quam illa, dum ſentitur quando eſt.

XXIX.

Corporis viventis pondus eſt æquivocum: ſimul enim ſtare poſſunt, corpus eſſe ſolito oneroſius & ſe perſentire leviorem: & verſa vice, corpus ſcilicet eſſe factum ſolito levius, & ſe graviorem perſentire.

XXX.

Si hæc duo ſimul conſpiraverint, alterum, quod homo ſe ipſo leviorem ſentiat; alterum, quod revera non ſit levior, indicabunt ſtatum ſaluberrimum.

XXXI.

Corpus, quod acquirit minus pondus latitudinis ſuæ ſalubritatis, eſt pejoris conditionis, quam illud, quod acquirit majus pondus ſuæ ſalubritatis.

XXXII.

Dum corpus ob animi vel corporis motum, redditur minoris ponderis, ſtatim redditur minoris virtutis: quod non contingit, ſi reddatur minoris ponderis à ſomno poſt factam concoctionem.

XXXIII.

Si abſque præcedenti violentia pondus fiat minus, & vires cadant, id accidit, quia non remittitur quantum amittitur.

XXXIV.

Tribus modis tantum animal fit debile, vel dum pondus corporis augetur, nulla facta virium reſolutione: vel dum reſolvuntur vires, eodem corporis pondere perſeverante: vel dum vires & pondus cadunt.

XXXV.

Laſſitudo illa, quæ fit, dum corpus redditur minoris roboris, & minoris ponderis, eſt aliis periculoſior: pondus enim eſt roboris ſpecies.

XXXVI.

Pondus corporis indit nobis robur, vel dum trahimus aliquid deorſum, vel dum utimur vectione, vertigine, vel pulſu.

XXXVII.

Senis robur ſæpè à corporis pondere magis, quam à viribus dependet: vetus animal exigui ponderis

poteſt

poteſt diu vivere, ſed non poteſt eſſe robuſtum.

XXXVIII.

Si à ſomno corpus redeat ad conſuetum pondus abſque omni ſenſu moleſtiæ, bonum; ſignum enim eſt perfectæ concoctionis: ſi verò cum moleſtia, malum.

XXXIX.

Corpus ob externa errata non labitur in morbum, niſi antea aliquod viſcus habeat præparatum: præparatio hæc cognoſcitur ex ſolito majori ſeu minori pondere, non ſine aliqua præcedenti moleſtia acquiſito.

XL.

Natura, dum in perſpirandi officio eſt impedita, incipit ſtatim in multis deficere.

XLI.

Dum caput dolore gravatur,

ſtatim corpus incipit minus perſpirare, & ponderoſius reddi.

XLII.

Prima morborum ſemina tutius cognoſcuntur ex alteratione inſolitæ perſpirationis, quam ex læſis officiis.

XLIII.

Si ex ponderatione videris conſuetum perſpirabile retineri, & ſudorem vel lotium poſt aliquot dies non faceſſere, inde cognoſces, retentum prænuntiare futuram putredinem.

XLIV.

Si verò ex ponderatione videris ob cauſam violentam perſpirabile plus ſolito evolaſſe, ſcias in locum perſpirabilium violenter evacuatorum ſtatim confluere cruda, & in meatibus minimis impingi.

XLV.

Quæ impinguntur, ſi fieri poſſint ſecun-

ſecundùm omnes partes fluxilia, ſeu perſpirabilia, bonum : ſin minus, pars continens prius fit dura, corii-que ſpecimen referens, & deinde ſcirrhoſa.

XLVI.

Si perſpirable neque à natura, neque à calore febrili reſolveretur, corpus illicò ad malignam febrem præpararetur.

XLVII.

Febricitantes in pejus æquè incidunt, ſi à Medico imperito medicamentis importunè exhibitis illorum perſpiratio divertatur, ac ſi ab erratis ægrotantium.

XLVIII.

Caſſiæ pauxillum non divertit perſpirationem, non lædit vires, ſed ſolùm aufert è corpore inutile pondus : aliæ verò medicinæ magis evacuant, & remotiores partes attingunt, & corpus magis leve efficiunt:

cibus

cibus tamen & potus ſubſequens implent evacuatos meatus; inde alvus & veſica exiccantur, & paulò poſt corpus ſæpè ponderoſius redditur.

XLIX.

Quilibet corporis dolor ſive labor, cocti perſpirabilis tranſitum impedit.

L.

Quodvis frigus minimum quidem, quod noctu dormiendo patimur, impedit perſpirationem.

LI.

Una ex frequentioribus cauſis, quæ tempore æſtivo impedit tranſpirationem, eſt crebra in lecto corporis agitatio.

LI[illegible]*.*

Tres ſunt internæ cauſæ prohibitæ perſpirationis, occupatio naturæ, diverſio, & vires imbecilles.

Hinc

LIII.

Hinc ex Staticis patet in die medicinæ, & ab aſſumpto cibo, trium horarum ſpatio exiguam fieri perſpirationem: in die medicinæ intenta eſt natura evacuationi ſenſibili: ab aſſumpto cibo primæ concoctioni.

LIV.

In fluxu & vomitu prohibetur perſpiratio, quia divertitur.

LV.

Amictus valdè oneroſi ſunt impedimento perſpirationi, quia vires debilitant.

LVI.

Non qualibet hora corpus eodem modo perſpirat, quia ab aſſumpto cibo quinque horis libram circiter perſpirabilis magnâ ex parte exhalare ſolet, à quinta ad duodecimam tres libras circiter, à duodecima ad decimamſextam (quo tem-

tempore occaſio eſt alendi, vel medicandi) vix ſelibram.

LVII.

Qui nutritur, vel medicamentis evacuatur horis majoris perſpirationis, quales ſunt ut plurimum matutinæ, maximê læditur, quia à cibo, & à medicamento maximè divertitur perſpiratio.

LVIII.

Magis occulta & inſenſibilis perſpiratio nos ſublevat, quam omnes ſenſibiles ſimul unitæ; à ſomno enim ante excretionem ſenſibilium excrementorum quiſque ſentit ſe leviorem, quia revera factus eſt levior ſolito tribus libris circiter.

LIX.

Spatio unius noctis ſexdecim unciæ lotii plus minuſve; quatuor coctorum excrementorum per alvum; quadraginta & ultra per occul-

occultam perſpirationem, evacuari ut plurimum ſolent.

LX.

Pluribus unica die naturali per inſenſibilem perſpirationem tantum evacuatur, quantum per alvum quindecim dierum curſu.

LXI.

Ut quid noſtratum plurimi in omni ægritudine ſolùm per alvum, vel per urinam, evacuandum ſibi proponunt, & de inſenſibili perſpiratione vix cogitant?

LXII.

Si magis ſolito noctu perſpiraveris, ſed ſine ſudore, atque omni moleſtia, perſuaſum te habeas de optima valetudine.

LXIII.

Tunc quam maximè recedimus à morbo, quando pervenimus ad medium latitudinis ponderis ſalubris, non ob evacuationem ſenſibilem

ſpon-

ſpontaneam, vel à medico factam, vel ob jejunium, ſed ob perſpirationem inſenſibilem, quæ fit à ſomno poſt optimam coctionem.

LXIV.

Quanta conveniat perſpiratio cuilibet, ut conſervetur in ſtatu ſaluberrimo, ſic dignoſces. Obſerva manè poſt aliquam pleniorem cœnam illam majorem perſpirationem, quæ in te ipſo duodecim horarum ſpatio fieri poſſit: eſto eſſe quinquaginta uncias: alio mane, ſed poſt jejunium (hac tamen lege, ne in prandio præteritæ diei exceſſeris) idem obſerva; ponamus eſſe viginti; hoc præcognito, eligas illam cibi & aliarum cauſarum non naturalium moderationem, quæ te ad medium inter quinquaginta & viginti quotidie ducere poterit; medium erit triginta quinque unciarum; hoc modo ſaniſſimam & diu-

diutiſſimam, ſeu centum annorum vitam duces.

LXV.

Corpora quoque virorum ſana & moderatiſſimo victu utentia ſingulis menſibus fiunt ſolito ponderoſiora, unius ſcilicet duarumve librarum pondere, & redeunt ad conſuetum pondus circa finem menſis, ad inſtar mulierum; ſed facta criſi, per urinam paulò copioſiorem, vel turbidiorem.

LXVI.

Ante dictam criſim menſtrualem à ſomno factam, vel gravitas capitis, vel corporis laſſitudo perſentitur, & deinde paulò copioſiori urinâ evacuatâ omnia ſedantur.

LXVII.

Cauſæ externæ, quæ prohibere ſolent perſpirationem, ſunt aër frigidus, cænoſus, & humidus; natatio in frigida; cibi craſſi & viſcidi; inter-

intermiſſio exercitii corporis, vel animi; & in robuſtis nimia abſtinentia à coitu.

LXVIII.

Frigus externum prohibet perſpirationem in debili, quia ejus calor diſſipatur; in robuſto verò auget: calor enim ad imum retrahitur, duplicatur, & deinde natura roboratur, quæ deinde retenti perſpirabilis pondus è veſtigio abſumit, & corpus fit & ſentitur levius.

LXIX.

Stabilior & diuturnior eſt ſanitas illius corporis, cujus pondus multorum annorum curſu neque augetur, neque minuitur, quam cujus pondus annuatim variatur.

LXX.

Reditus ad conſuetam gravitatem crudorum ſuccorum additamento eſt malus: coctorum verò, eſt ſaluberrimus.

Sa-

LXXI.

Sanum fieri minoris ponderis olito, eadem ſuppoſita vivendi ra- one, malum; amiſſum enim quod rat ſalubre, non eſt remiſſum.

LXXII.

Excrementa alvi concocta ſunt nultæ molis, ſed exigui ponderis: pernatant ob aërem incluſum, & uæ una vice excernuntur, nunquam bræ trientem excedunt.

LXXIII.

Si unica die ob aliquod erratum bra perſpirationis retineatur, natura iduo ſolita eſt illud retentum in- nſibiliter expurgare.

LXXIV.

Tunc natura multum inſenſibi- cet evacuat, cum per oſcitatio- es & artuum extenſiones reten- m perſpirabile excernere cona- r.

Per-

LXXV.

Perſpirabile habet duas partes; levem ſcilicet, & ponderoſam.

LXXVI.

Ponderoſa pars adeò affluit, u[t] ex ipſa generentur animalia; ut ci[…] mices, pediculi, & alia id genus.

LXXVII.

A parte perſpirationis pondero[…] ſiore contagioſæ infectiones un[…] cubantium proveniunt: leve eni[…] evolat; ponderoſum verò adhæ[…] rens coinquinat.

LXXVIII.

Quibus aliquid perſpirabilis i[…] vehementiſſimis caloribus æſtiv[…] exhalare prohibetur, calor eſt mo[…] leſtus: quibus verò perſpiratio o[…] mni ex parte eſt libera, calor no[n] eſt moleſtus.

Di[…]

LXX X.

Differt majus pondus à minori æquè ſalubri, quia majus plus accelerat ſenectutem. Eſto aliquem frui aletudine cum pondere ducentoum pondo æquè ac cum ducentis uinque: obſervavimus exceſſum lorum quinque magis accelerare enectutem.

LXXX.

Caro animata cur vivit & non utreſcit ut mortua? quia quotidie enovatur. Cur pueri diutius quam nes vivere poſſunt? Quia ſæpius oſſunt renovari, incipientes ab inno totius latitudinis pondere uſue ad ultimum: ſunt enim pluriorum ſalubrium ponderum capas. Senes cur neceſſariò morianr? quia ſolùm ultimorum pondem ſunt capaces. Sed cur ſolùm orum? quia fibræ illorum ſunt ræ, & ut tales, non poſſunt amus renovari; unde mors.

Qui

LXXXI.

Qui ægritudine pernicioſa corripiuntur, cur ſanantur? quia multorum ponderum ſalubrium ſunt capaces; à corporibus enim ægritudines triginta libras auferunt plus minuſve, prout corpora magis vel minus repleta ſunt, & prout ægritudo magis vel minus calida & longa exiſtit.

Additi ab Auctore.

LXXXII.

Senes ob frequentia ſputamin[a] vitam protrahunt: retenta ut inca[-]pacia coctionis vel digeſtionis impediunt perſpirationem: unde ſuf[-]focatio & mors.

LXXXIII.

Senectus revera eſt ægritudo, ſe[d] diu protrahitur, ſi corpus reddatu[r] perſpirabile.

LXXXIV.

Interimunt Senes coitus, corporis actualis frigiditas, potio plus juſto, cænare ut juvenes, plus debito iraſci, & exerceri.

LXXXV.

Senes ætatem decrepitam non attingunt ob diminutas expultrices: Hinc dum plus ſolito bibunt, minus mejunt, & minus ſolito perſpirant. Remedio eſt, ut ablatio exæquet additioni.

LXXXVI.

Perſpiratio inſenſibilis non ſolum principum, ſed unius partis infimæ omnino vetita vitam tollit. Principum, dum in cerebro fit apoplexia, in corde palpitatio, in jecore polyæmia, & in utero præfocatio: Infimæ partis, gangræna.

LXXXVII.

Dum ſuffocantur mulieres, non

ſit ob uterum comprimentem ſep-tum, ſed à frigiditate ſeminis cor-rupti non indigentis perſpiratione.

LXXXVIII.

Humores podagricorum, etiam ſi craſſiſſimi ſint, ſolum per modum vaporis reſolvuntur.

LXXXIX.

Vomitus urinam & perſpiratio-nem divertit.

LXXXX.

Corporis in lecto frequens cir-cumvolutio, cum fiat omnium mu-ſculorum motu, enervat, & coctio-nem & perſpirationem utilem dimi-nuit. Remedio eſt, in eodem ſitu obſtinatè quieſcere.

LXXXXI.

Dum genua actu calida conſer-vantur, non algent pedes, noctu be-nè dormiunt, magis perſpirant, & minus mejunt.

LXXXXII.

Profluvium alvi tollitur iis quæ perſpirationem augent, ſicuti eſt Balneum.

LXXXXIII.

Sicuti magnes cum multo ferro, & vinum in magno dolio melius conſervatur quam in doliolo: Sic corpora ponderoſiora ſalubria magis robur conſervant, quam cedentia à pondere per inediam.

XXXXIV.

Qui plus mejunt quam bibunt, parum vel nihil perſpirant.

LXXXXV.

In febribus intermittentibus cur perſpiratio inſenſibilis prohibetur? quia humor peccans eſt in ambitu corporis.

LXXXXVI.

In hydrope non reſolvitur aqua abdominis, quia ejus ſiccitas &

durities impediunt perſpirationem.

LXXXVII.

Humores calidi cumfluxi in aliquam partem, calidis digerentibus tractantur, ut per inſenſibilem perſpirationem reſolvantur.

LXXXVIII.

In magnis febribus cur lipothimia juvat? quia ſudorem & validam perſpirationem facit.

LXXXXIX.

Punctura nervi, ſi lacte, farina vel ſimili claudatur, hic or retentu ita acris fit, ut moriantur convulſi niſi oleo aperiatur vulnus.

C.

In tumoribus perſpiratio utili ſi fiat humidis actu & potentia ſecus in ſcyrrhum cedunt, tenue re ſolvendo, & craſſum relinquend

CI.

Pars corporis ut repleta ſangu-

n.

ne, vel alio humore, ut in tumoribus, & in ipſa pleuritide, non eſt refrigeranda; quia evacuata materia ſpontè refrigeratur.

CII.

Hypochondriaci, ſi frequentibus balneis eorum corpora reddantur perſpirabilia, & victu humido utantur; ſani fiunt.

CIII.

Perſpiratio inſenſibilis facta per fomenta in non purgato corpore, plus attrahit quam reſolvit, ut de Simone.

CIV.

Corpora quæ inſenſibiliter multum perſpirant, neque purgantur, neque phlebotomantur, ut patet de pueris.

CV.

Peticulæ cur fiunt? quia magni hicoris perſpiratio impeditur;

CVI.

Gangræna iis quæ perſpirant prohibetur: iis quæ ſuppurant, fit ſfacellus.

CVII.

Pars gangræna affecta cur mori-tur? quia arteriolæ ob ſanguinis copiam non attolluntur. Remedio eſt evacuatio ſenſibilis & inſenſibi-lis.

CVIII.

Craſſiſſimi humores in robuſtiſ per anguſtiſſimas vias tranant, ut patet de pinguedine per urinam, de mulſa injecta in pectus vulneratum ergo per inſenſibiles meatus.

CIX.

Per diflationem evacuatur mate-ria utilis & inutilis: ſi verò poſt ſom-num aquirantur vires, plurimùm inutilis.

CX.

Diflatio, quæ effugit ſenſum, e

na

natularis, & indicat robur: è contra verò ſudor.

CXI.

Si corporis pars hyeme valde frigeſcat, ita totum corpus conſentit, ut coctio & totius perſpiratio minor fiat.

CXII.

Natatio veſperi tutior: manè ab aqua frigidiori meatus clauduntur, unde febris periculum.

CXIII.

In æſtate ſi corpus jaceat detectum, prohibetur perſpiratio: Unde capitis gravitas, & corporis contractio.

CXIV.

Dum quinque, vel ſex dierum curſu, corporis pondus augetur, non ſtatim, ſed paulatim eſt tollendum: inedia enim ſummè rigida lædit ventriculum, cerebrum, cor; mox totum corpus.

CXV.

In Autumno augetur corporis pondus; quod ſi excedat ſalubrem latitudinem, fiunt tertianæ, ſeu aliæ putridæ.

CXVI.

Extrema frigida in acuta febre, niſi incaleſcant, lethalia, ob adiapneuſtiam.

CXVII.

Nihil magis nocet ulceribus malignis, quam quæ prohibent perſpiratum, ut adeps, oleum, & cera.

CXVIII.

Quotidiana ſola ex intermittentibus non caret periculo, pituita enim in prohibendo perſpirationem primum locum tenet.

CXIX.

Conſtipata perſpiratione in cervice ſtupeſcit ſenſus pericranii; ut depaſtio ambulantis ſub vento & pluvia.

CXX.

Nihil magis putredinem tollit quam larga ventilatio; non ſolum per inſpiratum, ſed etiam per meatus inſenſibiles facta.

CXXI.

Refrigerationes in morbis acutis indicant mortem, ut in Hermocrate: adimunt enim perſpirationem.

CXXII.

Poſt balneum, oleo meatus cutis condenſantur, hoc fine, ne humiditas alimentalis attracta reſolvatur. ergo oleum claudet in periculis, & non aperiet poros.

CXXIII.

Ea tamen victus ratio, quam quotidie minus perpendimus, pellit nos ad ſenium Philipi.

CXXIV.

Diaphragma contrahendo ſe ad

ſuum principium dilatat thoracem; dilatando fit inſpiratio; ſe laxando conſtringit, & conſtringendo fit expiratio.

CXXV.

Sphincter verò contrahendo ſe ad ſuum principium conſtringit veſicam, & urinam continet; Se laxando dilatat, & eam reddit,

De Peſte.

CXXVI.

Res peſte infectæ inficiunt quouſque durant proximæ & remotæ cauſæ: unicâ tamen deficiente ceſſat virus ad inſtar motus horologii, dum rotarum unico irrito dente quieſcit.

CXXVII.

Peſte non tactu, ſed inſpiratu aëris peſtiferi, vel halitu ſupellectilium inficimur. Sic fit: Spiritus vitalis ex aëre inficitur, ab infecto ſpiri-

ſpiritu cóngelatur ſanguis, qui extra pulſus, carbones, nigras papulas, & bubones efficit; ſi manet intus, mortem; ſi totus pellitur ad extra, evadimus.

CXXVIII.

Si ad carbones & bubones tota peſtis pellatur, bonum: Si minus, æthale.

CXXIX.

Non ſponte inficimur peſte, ſed ertur ab aliis. Patet experimento Monialium.

CXXX.

Non omnes, ſed tertia hominum ars circiter peſte moriuntur. Patet xperimento Veſpilionum.

CXXXI.

Qui putant nigrorem papularum r carbonum indicare aduſtionem, rrant: ſæpè enim Senes intus & xtra frigidi citra febrem inter bi-

duum cum eodem nigrore à thrombo profecto decedunt.

CXXXII.

Si paucus ſanguis ob corruptum ſpiritum vitalem fit thrombus, hic ſi totus expurgetur per bubones & carbones, ſanantur; ſi non totus, moriuntur, ut in nigris papulis.

CXXXIII.

Hinc quibus anthraces & bubones aperiuntur, ſi interna infectio tota exeat, ſanantur: ſi minus, moriuntur.

CXXXIV.

Modus frænandi peſtes duplex; ut ſani ſeparentur, & infecti ſe pandant: modus ut ſe pandant, duplex; ut ad loca illis inviſa non mittantur; & illorum ſuppellex non uratur.

CXXXV.

Peſte inficiuntur facilè rarum habentes pulmonem; è contra qui denſum. Rarum habent, ſi facto maxi-

maximo inſpiratu unicus pulſus ictus fiat quietior.

CXXXVI.

Peſtis non eſt ut ignis, qui augeſcente pabulo creſcit: ipſa verò eodem modo pabulo ſe habente decreſcit.

CXXXVII.

Radii peſtis vento loco dimoventur: corporis lucidi nulla vi.

CXXXVIII.

Qui aliud remedium pro vitanda peſte inſtituunt, quam fugam, vel ſunt homines ignorantes, vel volunt æruſcare.

CXXXIX.

Hinc nobilium ferè nemo cum remediis; plebei verò ſine iis plures ſanantur.

CXL.

Cur diu durat peſtis?

Quia dum ſævit, purgant res infectas,

fectas, quas purgando fures clam diſſeminant, poſt finitam peſtem non inficiunt; ſecus peſtis eſſet perpetua.

Quia infecti, dum vi mittuntur extra urbem, alii non ſe pandunt: unde infectio creſcit.

Quia non prohibent populi curſum ad templa. Sub dio ſacra eſſent exercenda.

Quia eligunt chirurgos exteros, quibus, quo major peſtis, eo gratior.

Quia ab infectis non ſeparant ſanos in aliam domum.

Quia utuntur remedio interno pro peſte, cum nullum detur, quod non noceat.

Quia permittunt mercatum pullorum, quos tangunt infecti, dein ſani eoſdem tangentes inficiuntur.

DE AERE, ET AQUIS.

SECTIO SECUNDA.

APHORISMUS I.

AEr frigidus, & lavacra frigida, corpora robuſta calefaciunt, eaque auferendo ſuperfluum reddunt leviora, debilia refrigerant, eaque vincendo calorem ponderoſiora efficiunt.

II.

Aër calidus, & lavacra actu calida, niſi obſtent cruda, juvant quoque perſpirationem, refrigerant interna viſcera, & corpora efficiunt leviora.

III.

Aër externus per arterias in profun-

fundum corporis penetrans, poteſt reddere corpus levius & gravius: levius, ſi tenuis & calidus: gravius, ſi craſſus & humidus ſit.

IV.

Quanta ſit aëris ponderoſitas, colligitur primò ex majori vel minori gravitate aluminis fæcum prius exiccati in ſole, & deinde aëri nocturno expoſiti. Secundò ex eo quia ſentiamus majus frigus, quam quod obſervetur in inſtrumento temperamentorum: aëris enim humiditas ſeu ponderoſitas nobis eſt lima frigiditatis. Tertiò ex majori vel minori incurvatione tabulæ ſubtiliſſimæ, præcipuè ex piro. Quartò ex contractione cordarum teſtudinum, vel ex cannabe.

V.

Quanta ſit aquæ ponderoſitas, facile intelligitur, ſi grave perpendatur in aqua; illa enim eſt levior, &

& per conſequens ſalubrior, in qua grave magis gravitat: illa verò, in qua minus, eſt ponderoſior, & inſalubrior.

VI.

Aqua gravior, & aër cænoſior & ponderoſior, convertunt inviſibilem perſpirationem in ichorem; qui retentus, & deinde non reſolutus, magna ex parte noachexiam faceſſere ſolet.

VII.

In aëre frigido ſalubri prohibetur quoque perſpiratio; denſantur meatus, ſed roborantur fibræ, & perſpirabilis retenti pondus nec lædit, nec ſentitur.

VIII.

In cænoſo prohibetur perſpiratio, meatus implentur, ſed non denſantur, fibræ laxantur, non roborantur, & pondus perſpirabilis retenti lædit, & ſentitur.

IX.

Si aëri æſtivo frigus superveniat, illa die, ſuppoſita eadem bibendi libertate, tertiam partem circiter perſpirationis exire prohibet, quæ niſi fiat ſenſibilis, facilè ad putredinem vel ad cachexiam diſponit.

X.

Prohibita perſpiratio facta ab improviſa frigiditate, magis nocet debilibus, quam à ſenſim prohibitâ.

XI.

Ob aërem frigidum ſupervenientem calori, veſtibus denudatus, minus duabus libris circiter diei curſu perſpirare ſolet, nulla ab ipſo animadverſa moleſtia.

XII.

Aura jucunda & frigidiuſcula corporibus excalefactis magis nocet, quam aëris vel aquæ frigus in exceſſu: illa enim non reddit corpus

pus levius, ſed obſtruit & laxat: hoc obſtruit & roborat, & inde minus ponderoſa corpora fiunt.

XIII.

Malæ aëris & aquæ conditiones, quando ad malignam putredinem diſponunt, eorum pondus magna ex parte non animadvertitur; quaſi quod ab eorum corruptela nervi fortiores fiant, perinde ac in phreneticis.

XIV.

Natatio in frigida poſt exercitium violentum eſt jucundiſſima, ſed mortifera: motibus enim oppoſitis nihil pernicioſius.

XV.

Quod proditoriè diſponit viſcera ad malum, ſæpè nec grave, nec injucundum videtur.

XVI.

Aura jucunda & Auſtrina cum exercitio violento, ſæpe mortifera: ab

ab aura enim adiapneuſtria, ab exercitio acrimonia.

XVII.

Qui quærunt à cœna aurám frigidiuſculam magis quam par ſit, perſpirabile partis veſte non indutæ exire prohibetur: nocte verò vel die poſtero plurimi ſolent pati dolorem capitis gravativum.

XVIII.

Si corpora derepentè transferantur ab aëre calido in frigidum, læduntur; quia redduntur majoris ponderis, quam par ſit; à frigido in calidum læduntur, quia fiunt minoris roboris.

XIX.

Debiles magis hyeme, robuſti æſtate, perſpirabile retentum in urinam convertunt.

XX.

Ventilabrum prohibet perſpirationem,

tionem, reddit caput ponderoſius & calidius.

XXI.

Ventus ut cute frigidior ſemper obſtruit, & ſemper lædit, ſed magis caput, quia magis exponitur.

XXII.

Ex anni tempeſtatibus in univerſum, ſiccitates aſſiduis imbribus ſalubriores, reddunt enim corpora leviora.

XXIII.

Æſtate corpora temperata ſunt minoris ponderis, quam hyeme, tribus libris circiter.

XXIV.

Æſtate laſſitudo ſentitur, non quia corpus ſit majoris ponderis, ſed quia ſit minoris roboris.

XXV.

In aëre calido corpus eſt minoris roboris, tum quia cum perſpiratione

tione exhalat aliquid bonorum ſpirituûm, tum quia calor non eſt concentratus.

XXVI.

Per totam cutim digeritur ſemper aliquid à calido, quod ſecum etiam aliquid interni probi humoris aufert.

XXVII.

Æſtate calore vaxamur, non primò & per ſe propter aëris caliditatem; quælibet enim corporis pars eſt aëre æſtivo calidior: ſed quia in aëre æſtivo non eſt tanta frigiditas, ut naturalis calor ſufficienter concentretur: quo fit, nt ita diffuſus minus poſſit perſpirabile ſua natura calidum inſenſibiliter excernere; quod retentum redditur acre, & eſt in cauſa, ut magno vexemur calore.

XXVIII.

Dum corpora in ſummo æſtu ob

ob ſomnum nocturnum vel diurnum abunde perſpirant vel ſudant, redduntur leviora, & nullo illa die vexantur calore.

XXIX.

Æſtivo calori ſuperveniente frigore, eodem die libra circiter excrementorum inſenſibilium magna ex parte difflari prohibetur.

XXX.

Si æſtas fiat ſimilis veri, ut corpora reducantut ad pondus æſtati debitum, excitantur ſudores.

XXXI.

In æſtatis initio, ſi derepente vehemens æſtus ſuperveniat, fiunt laſſitudines, quæ, licet poſt aliquot dies æſtus magis urgeat, non perſeverant, quia minuitur corporis perſpirabilis pondus.

XXXII.

Eadem virtus minus laborat cum mino-

minori, quam cum majori corporis pondere.

XXXIII.

Perſpiratio vi aëris vel aquæ calidæ excitata nocet, niſi ejus maleficium longè majori beneficio compenſetur.

XXXIV.

Æſtate interdiu, hyeme noctu, corpora robuſta magis perſpirant.

XXXV.

Adiapneuſtia æſtate malignam febrem, hyeme vix minimam alterationem efficere poteſt: corpora enim acriori perſpirabili æſtate referta ſunt quàm hyeme.

XXXVI.

Dormitio æſtiva detecto corpore, vel ſub dio, magna ex parte diſponit ad putredinem, prohibendo perſpirationem.

XXXVII.

Adiapneuſtia non calefacit interna viſcera

viſcera, niſi perſpirabile fiat acre ob moram, vel à calore extraneo, vel à motu violento.

XXXVIII.

Dum frigus ſupervenit calori æſtivo, nimii coitus noxa vix percipitur; ſi verò aër iterum incaleſcat, detrimentum præteriti erroris non leve ſentitur.

XXXIX.

Coitus non immoderati maleficium, aëre frigido concentrante calorem, æquali beneficio compenſari ſolet.

XL.

In noctibus æſtivis corpora ad febrem maxime diſponuntur ob aëris varietatem; ineunte enim nocte aër eſt accenſus: intempeſtâ verò nocte eſt temperantior; in aurora frigidus: undè ſolitum perſpirabile in correptis ſomno & ſtragulis denudatis cohibetur, & corpora

ponderoſiora ſunt, quod noctibus hymalibus non evenit,

XLI.

Ab æquinoctio autumnali ad ſolſtitium hyemale qualibet die minus libram circiter perſpiramus; inde uſque ad æquinoctium vernale incipimus liberius perſpirare.

XLII.

Autumuus inſalubris, tum quia perſpiratio à ſuperveniente frigore prohiberi ſolet; tum quia quod diſflari prohibetur, acre & mordax fit.

XLIII.

Vitantur ægritudines antumnales, ſi corpus Autumno non fiat majoris ponderis, quam dum erat Æſtate.

XLIV.

Pondus ſenſim auctum, ſenſim minuendum.

XLV.

Pondus corporis inſolitum non Vere, ſed Antumno auferendum: frigidum enim ſuperveniens ponderi magis nocet.

XLVI.

Nulla Autumno vexaberis ægritudine, ſi ſuperveniens frigus inveniet te veſtibus rectè munitum, ſi uteris diureticis, & conſervaberis in eodem pondere, ut ante.

XLVII.

Bene munitus veſtibus melius perſpirat, & redditur minoris ponderis.

XLVIII.

Qui morbis ab humorum copia prodeuntibus Hyeme vexari ſunt ſoliti, purgandi ſunt Autumno, & non Vere, reducendique ſunt ad pondus, quo fruebantur Æſtatis initio.

XLIX.

Dum verò morbi prodeunt à mala qualitate, corpora Vere, & non Autumno purganda; magis enim Æſtate, quam Hyeme intenditur qualitatis malitia.

L.

Qui in fine Veris præmaturè ſe veſtibus ſpoliant, & Autumno tardè induunt; in febres Æſtate, in deſtillationes Hyeme facile incidunt.

LI.

Perſpirabile retentum ut acre, febres, & eryſipelata: ut copioſum, apoſtemata, deſtillationes, vel cachexiam facit.

LII.

Externum frigus concentrando calorem reddit naturam tantò robuſtiorem, quantò ultra ſolitum pondus ferre quoque poſſit duas libras circiter retenti perſpirabilis.

Cor-

LIII.

Corpora Hyemis initio facile ad ſolitum pondus, Æſtatis initio magno labore ad æſtivum pondus reducuntur.

LIV.

Sanitas perſeveraret uſque ad extremam ſenectam inculpata, ſi corpora quatuor anni temporibus æquali pondere ſemper conſervarentur.

LV.

Corpora, quorum pondera anni curſu multum augentur & diminuuntur, valdè periclitantur.

LVI.

Quantò major anni ſpatio eſt ponderis varietas, augumentatio ſanguinis vel diminutio, tantò eſt deterior illius corporis conditio.

LVII.

Ponderis augmentatio fit in prin-

principio Autumni, diminutio in principio Æſtatis.

LVIII.

Corpora, quorum pondus angetur, magis periclitantur, quam quorum pondus minuitur.

Additi ab Auctore.

LIX.

Corporis partes tectæ ſalubriter perſpirant: Si verò à ſomno detectæ inveniantur, etiam ab aëre calidiſſimo eorum pori condenſantur.

LX.

Aër plus juſto frigidus, humidus, aut ventoſus moratur perſpiratum: unde qui domi continentur, ut fæminæ, nec tuſſi, nec catharro, nec inflammatione pulmonis laborant.

XLI.

Aër in urbe pejor aëre ruris: quia craſſior, & non perflatus appetitum tollit.

De
CIBO ET POTU.
SECTIO TERTIA.

Aphorismus. I.

STomachus cibo refertus ſi inter dormiendum abſolvat primam coctionem, illius noctis perſpiratio magna ex parte aſcendit ad quadraginta uncias: ſi non abſolvat, ad octodecim circiter.

II.

Stomachus omnino vacuus, & jejunus, licet dormiat, non perſpirat ultrà 18. uncias circiter.

III.

Tantum perſpirat corpus plenum

non concoquens, quantum ferè jejunus non habens quod concoquat.

IV.

Cibi multum nutrientes, excepta carne vervecina, à cæna ad prandium non ſolent perſpirare ultrà octodecim uncias.

V.

Cibi copioſi ſed tenuis nutrimenti noctis ſpatio in plurimis ultrà quadraginta uncias perſpirare poſſunt.

VI.

Alimenta, quæ corpora conſervant gravia, ſunt copioſa, vel cruda rebellia.

VII.

Quæ conſervant levia, ſunt conſueta, & vaporoſa.

VIII.

Caro vervecina facilè coquitur, & eſt vaporoſa: perſpirat enim no-

noctis ſpatio trientem libræ magis, quam cætera, ſolitaque edulia.

IX.

Quæ ex paſta fermentata fiunt eſculenta, non efficiunt corpora ponderoſa: longè enim facilius perſpirant, quam rapæ.

X.

Vir ſanus occultè diei curſu tantum exhalat, quantum per alvum dimidio menſis, licet quotidiè coctas tamen, & conſiſtentes fæces ſemel excernat.

XI.

Stomachus plenus & vacuus minuunt perſpirationem: plenus eam divertit per ciborum corruptelam; vacuus eam trahit, ut impleatur.

XII.

Plenus, quando non abſolvit coctionem, ex pondere cognoſci-

tur; corpus enim tunc minus perſpirat: vacuus verò flatibus impletur.

XIII.

Flatus nil aliud eſt, quam rude quoddam perſpirabile.

XIV.

Robuſtus ciborum plenitudinem abſumit per inſenſibilem perſpirationem: minus robuſtus per urinam: debilis magna ex parte per chyli corruptelam.

XV.

Dum omittitur cæna, vacuo exiſtente ventriculo nulloque urgente paraxyſmo, retinetur perſpirabile, & retentum fit acre: inde corpus ad calidas ægritudines præparatur.

XVI.

Jejunium quod reducit corpora ad minus pondus, ſed corporibus inſolitum, malum.

Cur

XVII.

Cur ſint qui fame pereant, ſi in vivo ſanguis nunquam deficiat? quia verſus ventris vacuum ſanguis tendens relinquit cor.

XVIII.

Non ſolum incoctus cibus, ut quantus reddit corpus ponderoſius, ſed etiam ut qualis, quatenus ſcilicet perſpirationem impedit.

XIX.

Dum levior ſemetipſo quis videatur factus, & non ſit, valde bonum: id enim oritur à ſuccis trium coctionum exactè coctis.

XX.

Dum tota die perſentitur levitas, & corporis agilitas, præceſſit chyli, & ſanguinis coctio, & penitus exhalarunt tertiæ coctionis recrementa.

XXI.

Cibus incoctus, quò plenioris

eſt nutrimenti, eò eſt deterior, vel quia efficit majus pondus, vel deteriorem cotruptelam.

XXII.

Corpus maximè leve fit ex ciborum corruptela: liquida enim excrementa omnia magni ponderis.

XXIII.

Uſus carnis ſuillæ, & boletorum malus, tum quia hæc non perſpirant, tum quia non permittunt cætera edulia ſimul ingeſta perſpirare.

XXIV.

Ex uſu carnis ſuillæ, & boletorum triente minùs ſolito, corpus magna ex parte perſpirat.

XXV.

Melones adeò pauxillum perſpirant, ut quadrantem circiter auferant perſpirationis conſuetæ.

Re-

XXVI.

Retenta illorum perſpiratio in urinam, vel ſudorem faceſſere ſolet.

XXVII.

Uvæ, & ficus recentes pauxillum perſpirant, & aliquantulum aliorum ciborum perſpirationem impediunt, fortaſſè quia ſenſibiliter evacuantur.

XXVIII.

Illud genus edulii optimè perſpirat, & commodè nutrit, cujus pondus in ventre non ſentitur.

XXIX.

Ciborum plenitudo magis nocet in otioſo, quam exercitato: viſcera enim illis grâvantur quiete, exercitio verò liberantur pondere.

XXX.

Ab eo cibo corpus optimè perſpirat, cujus fæces exeunt conſiſtentes.

XXXI.

Minus quam lactuca nutriet caro pulli, ſi de carne ea copia edatur, ut in liquidarum fæcum corruptelam exeat.

XXXII.

Ex ponderatione noveris, quando jejunium ſit ſalubre, vel inſalubre: erit ſalubre, ſi aliquid relinquebatur de heſterno edulio perſpirandum; ſin minus, inſalubre.

XXXIII.

Dum per diætam corpus reducitur ad pondus minus ſuo ſalubri minori, quod amittit de robore eſt irreparabile: quod verò detur minus, & majus ſalubre pondus, ex 64. primi, & ex 40. hujus intelliges.

XXXIV.

Si ſciveris quotidie, quantum cibi tibi conveniat, ſcies diutiſſimè virtutem, & vitam conſervare,

idque

idque ex eodem aphoriſmo intelliges.

XXXV.

Naturæ robur non parum abſumitur, dum cæna modò eſt quatuor, modò ſex librarum.

XXXVI.

Illa cibi quantitas eſt ſaluberrima, dum à cibo corpus ſuis negotiis eadem agilitate vacat, ac ſi eſſet jejunum.

XXXVII.

Magis quoque gravatur ab octo libris cibi ſemel in die comeſtis, quam à decem tribus vicibus unica die aſſumptis.

XXXVIII.

Illa cibi quantitas eſt unicuique ſalubertima, quæ ſine moleſtia poteſt à virtute concoctrice vinci: vincitur, ſi quantum ingeratur, tantum abſumatur: hæc enim ex ponderatione dignoſcentur.

Illa

XXXIX.

Illa cibi copia eſt ingerenda, quam natura poteſt coquere, digerere, & perſpirare.

LX.

Si natura poſſet digerere centum libras edulii, & exporrigerentur nonaginta novem, animal propterea curſu temporis deſtrueretur.

LXI.

Tunc cibi boni ſucci diutiſſim- ſanitatem tibi promittent, quando perſpirationis quantitas medium obtinebit locum inter exceſſum, & defectum: exceſſus poſt plenam cæ- nam ciborum maximè perſpirabilium noctis ſpatio magna ex parte ſolet eſſe quadraginta unciarum circiter; defectus quatuordecim: ille igitur cibi uſus, qui te ad viginti duas uncias quæ eſt medietas, transſe-

feret, certiſſimam ſanitatem, & longævitatem pollicebitur.

XLII.

Celſi ſententia non eſt omnibus tuta, uſus ſcilicet ſex rerum non naturalium modò parcos, modò nimios eſſe debere.

XLIII.

Corpora minori moleſtia reducuntur ad conſuetum pondus, ſi aſſūmant quatuor ciborum libras in prandio, & quatuor in cæna diſtanti, par ſit, quam ſex in prandio, & duas in cæna.

XLIV.

Seipſum ſenſim deſtruit qui ſemel in die præter conſuetudinem comedit; comedat parum, vel multum.

XLV.

Corpus magis ponderoſum redditur quatuor unciis cibi multi nutrimenti, qualis eſt caro porcina,

an-

anguillæ, & pinguia omnia, quam ſex unciis cibi pauci nutrimenti, ut ſunt piſciculi, pulli, aviculæ, & alia id genus.

XLVI.

Cibus pauci nutrimenti ſi difficulter coquatur, id accidet ſolum in prima coctione; multi nutrimenti, in omnibus.

XLVII.

Cibus exigui nutrimenti humectat, & lenit alvum, citò digeritur, & perſpirationem dormientium & vigilantium facile juvat.

XLVIII.

Cibus multi nutrimenti ſtringit alvum, niſi corrumpatur, difficile coquitur, & parum perſpirat.

XLIX.

Ubi eſt difficultas coctionis, ibi tarditas perſpirationis.

L.

Cibus non ut fluidus debet præmitti, ſed ut melioris ſucci: pylous enim non eſt in imo, ut in canibus.

LI.

Tria mala eveniunt ob ciborum varietatem; nimium comeditur; minùs coquitur; & minùs perſpiratur.

LII.

Tempus minoris perſpirationis eſt, quando ſtomachus eſt plenus, & præcipue varietate eduliorum.

LIII.

Qui evomunt cænam, ſtatim tollunt ſtomachi moleſtiam, ſed ſequenti aurora ſentiunt corpus ponderoſius: vomitus enim divertit perſpirationem trahendo ad intrà perſpirabile. quod ut acre laſſitudinem & calorem, ut copioſum gravitatem facit.

Qui

LIV.

Qui comedit magis quam oportet, alitur minùs quam oportet.

LV.

Qui in juventute ſunt victus immoderati, ventriculum plus juſto dilatant, quò fit, ut in poſterum victu moderato magna cum difficultate uti poſſint.

LVI.

Qui ad ſtatum, & moderatum victum facilè reduci cupit, utatur eduliis pauci nutrimenti; ſic ventriculus citò ſe illo exonerans, minori ſe accommodabit capacitati.

LVII.

Quantum edendum noveris pluribus diebus obſervaveris corpus à ſomno ſine moleſtia ad idem pondus reduci.

LVIII.

Si poſt pleniorem cænam corpus

minoris ponderis die ſequenti red-
atur, id eveniet vel ob corrupte-
am, vel quia irritatur natura ad
xpellendum utile, quod eſt admo-
um nocivum : corpus enim præ-
paratur ad morbos, dum utilia eva-
uantur, & cruda detinentur.

LIX.

Si cœna fuerit octo librarum, &
dulia in ventriculo corrumpantur,
orpus die ſequenti erit minoris
ponderis, quam ſi cœna fuiſſet tri-
um librarum, & cibus non fuiſſet
orruptus.

LX.

Edulia aptiſſima perſpirationi
non corrumpuntur, imò poſt no-
cturnas vigilias hominem conſer-
vant ſine laſſitudine & gravitate.

LXI.

Edulia non perſpirantia, obſtru-
ctiones, corruptelas, laſſitudines,
mæſtitias, & pondus efficere ſolent.

Illa

LXII.

Illa eſt viventis peſſima conditio, dum facta ciborum concoctione, corpus perſentitur oneroſius ſolito, cum tamen ſit minoris ponderis.

LXIII.

Si quis cibi, vel potus nimietate utatur, & ſequantur evacuationes ſenſibiles longè pleniores conſuetis, corpus die ſequenti fit ſolito levius.

LXIV.

Edulia liquida, data molis paritate, ſunt ponderoſiora ſolidis: liquida petunt fundum: ſolida ſupernatant: cyathus vini, ſeu juſculi eſt majoris ponderis, quam integer panis.

LXV.

Si nimius potus à ſomno efficiat oculos lacrymoſos, ſignum eſt corpus non perſpiraſſe ut par erat.

LXVI.

Si poſt multam potationem ſu-
es, vel multum mejas; aut ma-
num robur, aut magna infirmitas
dicantur.

LXVII.

Aquæ potatio inſenſibilem per-
irationem impedit, auget tamen
nſibilem.

LXVIII.

Potatio hiſce ſæculis in tempe-
tis quoque eſt improportionata:
bus enim illorum ſolet eſſe 12.
ciarum circiter, potus quadra-
nta, & ultrà.

LXIX.

In homine utente moderato victu,
rſpiratio nocturna aliquando a-
endit ad tres libras: in utente ple-
ſſimo, ſtomacho præexiſtente va-
o & robuſto, poteſt aſcendere ad
inque libras.

Je-

Jejunium corpus ſuo majori pondere inſignitum juvat, mediocri nocet, minori longè magis.

LXXI.

Poſt longum jejunium ſi corpus liberalius nutriatur, perſpiratio redditur plenior ſolito libram circiter.

LXXII.

Poſt immoderatum exercitium corporis vel animi ſtatim veſci, malum: corpus enim defeſſum ægrè perſpirat.

LXXIII.

Si ſobrii, & in victu temperati præmaturè moriantur, amici mirantur novitatem, quia de perſpiratione inſenſibili nil ſciunt.

LXXIV.

Cibus & potus nimius non ſolum retenti perſpirabilis acrimoniam, ſed etiam partium, præcipu-

noi

non principium, pravos affectus diu occultant; qui dum corpora purgantur, vel inedia tractantur, derepente erumpunt, & in graviſſimos affectus faceſſunt.

LXXV.

Medicus qui præeſt rationi victus Principum, ſi neſciat quantum & quando quotidiè perſpirent, illos decipit & non medetur, & ſi juvet, caſu juvat.

LXXVI.

A cibo quatuor horis circiter vix ibram plurimi perſpirant; indè ad nonam duas libras, à nona ad deimam ſextam vix libram.

LXXVII.

Tunc erit cibandi tempus, quano corpus reducetur ad illud pondus, alubre tamen, quo fruebatur paulo ntequam heſterno die ingeſſiſſet ibum: iſtud ſolus Apollo ſine trutia ſciet.

LXXVIII.

Sin verò nocturnæ potationis pondus inſolitum, neque à robore concoctricis, neque à corruptela die ſequenti tollatur, locum habent illa duo carmina.

Si nocturna tibi noceat potatio vini,
Hoc tu manè bibas iterum, & fuerit medicina.

LXXIX.

Si ſalubre corporis pondus à cæna eſt ducentarum librarum, corpus ob nimium coitum factum minus ſalubre, erit centum nonaginta octo librarum circiter, quia virtus illa languidior impedit, ne duæ alimentorum libræ poſſint ſaltem ſine aliquo angore in pondus ſalubre converti.

LXXX.

Cibus facilis perſpirationis facilius, & longè minori angore reſarcit

vires coëuntium collapſas, quam difficilis, ſeù multi nutrimenti.

LXXXI.

Muſtum aliquantulum turbidum ſi in ventriculo coquatur, non ſolum perſpirat, ſed maximè juvat aliorum eduliorum perſpirationem: hujuſmodi virtutis ſunt calida flatulenta.

LXXXII.

Cæpæ, allium, caro vervecina, phaſiani, maximè omnium ſuccus cyrenaicus juvat perſpirationem eduliorum ægrè perſpirabilium.

Additi ab Auctore.

LXXXIII.

Cibus valdè paucus à ventre non amplectitur: Inde non coquitur, non reſtaurat, non perſpirat.

LXXXIV.

Perſpiratio inſenſibilis eſt excre-

mentum tertiæ coctionis : quare ſi non fiat prima, neque tertia fiat concoctio.

LXXXV.

Ob rigidam inediam, caput repletur, pulſant tempora, tenduntur hypochondria, brachiorum & crurum laſſitudo fit.

LXXXVI.

Exinanitio à cibi pauxillo major, quàm à pharmaco, quod movet quidem ſenſibilem, ſed inſenſibilem evacuationem divertit.

LXXXVII.

Ventriculo in horis matutinis vacuo ob omiſſam cœnam, in pituitoſo valde juvat edulium ſiccum, ut biſcoctum.

LXXXVIII.

Edulium quatuor librarum circiter ſemel in die ſumptum, ſi noceret, bis vel ter ingeſtum juvaret :

Plenitudo ventris evacuationem inſenſibilem divertit.

LXXXIX.

Nemo incidet in morbum, ſi ſedulò prævideat, ne cruditatibus laboret.

X C.

Senes ter ſumere cibum in die, ut Antiochus, tutiùs eſt quam bis, vel ſemel multum: multum impedit perſpirationem.

X C I.

Piſces in cœna cur non ſumebat Antiochus? quia morantur perſpirationem: à ſomno fit utilis perſpiratio, qua feriata vires langueſcunt.

XCII.

Succi cucumeris frigiditas & craſſities in venis conſervatur: immo alii ſucci pravi, licet ſint coctu faciles, prohibendo perſpirationem efficiunt malignas febres.

CXIII.

Cibi corruptela cur efficit laſſitudinem? quia divertit perſpirationem: Sed quomodo? quia facit cæliacum: Sed cur cæliacus laſſitudinem facit? quia unà cum excrementis exit aliquid prioris cibi benè cocti.

XCII.

Si quis corpore defeſſo eat cœnatum lautum, à ſomno ſtatim carnes frigidæ, & laſſitudines: à cœna tamen duodecim horis circiter emendantur omnia: quia tunc coctio, & perſpiratio utilis ſit.

XC V.

Cibus à violento exercitio nocet, tum quia non amplectitur, tum quia perſpiratum divertit.

XCVI.

Qui it cœnatum animo perturbato, longe minus digerit, quam quietus & lætus.

Po-

XCVII.

Potus inter prandium & cænam nocet: Sed ſi tantundem minus in cæna potamus, tollitur nocumentum.

XCVIII.

Vomitus à cæna debilitat, quia amovet alimentum; tum quia divertit perſpirationem.

XCIX.

Semel aut bis in menſe facto exceſſu in cibo & potu, die ſequenti licet ſenſibiliter non evacuet, minus ſolito perpendit.

C.

Victus uniformis caret beneficio illorum, qui ſemel vel bis in menſe excedunt: expultrix enim à copia irritata excitat tantum perſpiratus, quantum ſine Statica nemo crederet.

CI.

In frigido corpore mel juvat,

quia nutrit & perſpirat; in calido nocet, quia bileſcit.

CII.

Nihil magis impedit perſpirationem, quam potus dum ſit chylus.

CIII.

Jecur ob refrigerationem minus attrahit chylum, longe minus expellit perſpirabile.

CIV.

In homine ſano alvus lubrica, vel fit vitiata coctione, vel chyli diſpenſatione ob prohibitam perſpirationem.

CV.

Bonæ valetudinis peſtis duplex; corpus ex toto tradere quieti, & comedere ante cibi præcedentis concoctionem.

DE
SOMNO ET VIGILIA.
SECTIO QUARTA.

APHORISMUS. I.

SOmnus placidus adeo favet perſpirationi, ut ſeptem horis quinquaginta unciæ cocti perſpirabilis in robuſtis ſæpè exhalent.

II.

Dormiens ſeptem horarum ſpacio occultè, ſalubriter, & ſine violentia perſpirare ſolet duplo magis quam vigilans.

III.

Perſpiratio dormientis, quæ cum multo ſudore fit, non eſt plenior

quacunque inſenſibili perſpiratione ſine ſudore.

IV.

A ſomno nocturno corpus ſentitur minoris ponderis, tum ob vires auctas, tum ob exhalationem ſaltem trium librarum circiter excrementorum.

V.

Somnus inquietus impedire ſolet trientem ſolitæ perſpirationis.

VI.

In ſomno placido perſpiratio aliquando major eſt data temporis paritate, quam in exercitio violento.

VII.

In ſomno matutino, ſed peracta prima coctione, libra perſpirabilium excrementorum horæ ſpatio: non peractâ, nec quadrans exhalare ſolet.

VIII.

Quæ impediunt ſomnum, impediunt quoque perſpirationem cocti perſpirabilis.

IX.

Somni breves fiunt ab acrimonia perſpirabilis retenti: perſpirabile verò ſæpe retinetur, quando natura aliis internis muneribus plus ſolito eſt occupata.

X.

Acrimonia perſpirabilis retenti, vel ſæpiſſime petit caput, turbat ſomnum, & partium ſuperiorum perſpirationem divertit.

XI.

Si quis à ſomno ſentiat brachia dolentia, vel plus ſolito defatigata, ſignificat corpus eſſe majoris ponderis, quam natura diu ferre poſſit.

XII.

Qui dormiunt pedibus ac coxis

detectis noctis ſpatio libra perſpirabilis exhalare prohibetur.

XIII.

Perennis in lecto corporis agitatio magis agitat, quam velox curſus: in motu enim currentis ſolum muſculi infernarum partium corporis, in motu jacentis muſculi fere univerſi corporis moventur.

XIV.

Magis prohibetur perſpiratio in dormientibus ab Auſtrina aura frigidiuſcula, quam in vigilantibus ab ingenti frigore.

XV.

Si ſomnus nocturnus minor ſolito ſit, exhalatio cocti perſpirabilis imminuitur, crudi verò augetur.

XVI.

A cibo facilis perſpirationis corpora potius debilia, quam ponderoſa: à cibo verò difficilis, & debilia & ponderoſa fiunt.

Per-

XVII.

Perſpiratio à ſomno facta differt ſpecie ab illa, quæ in vigilia: prima eſt coctorum perſpirabilium ſine acrimonia, & cum virium levamine; ſecunda eſt crudorum, acris, violenta, & cum labore.

XVIII.

Duplo magis dormiens perſpirat vigilante. Hinc illud famoſum: *Duæ horæ quietis in vigilante perindè juvant, ac una ſomni.*

XIX.

Perſpirationem inſenſibilem curſu ſeptem horarum in dormiente inveni in multis eſſe quadraginta unicarum circiter, in vigilante viginti.

XX.

Qui vacuo ventriculo it cubitum, ea nocte tertiam partem minus more ſolito circiter perſpirat.

Bilio-

XXI.

Bilioſi, qui eunt cubitum ſtomacho omnino vacuo, venter & caput implentur crudis, pulſant tempora, eliquantur carnes, tenſiones vehementes circa brachia & manus oriuntur, excitatur aliquando morſus cordis, vertigines, & epilepſiæ, ut accidit Diodoro.

XXII.

A ſolito majori perſpiratione plenioris cœnæ uſus ſemper ſomnum longiorem & jucundiorem pollicetur.

XXIII.

Perſpiratio minor ſolito prænuntiat ſomnum inquietum, & noctem moleſtam.

XXIV.

Si à brevi & implacido ſomno carnes frigidæ inveniantur, & indè febricula ſuccedat, id in debilibus

bus mortem, in robuſtis morbi longitudinem magna ex parte prænuntiat.

XXV.

Lecti mutatione ſomnus implacidus, & perſpiratio minor fit: inſolita enim licet meliora, corpus & animum lædunt.

XXXVI.

Magis ſomniant in lecto inſolito, quam in conſueto jacentes.

XXVII.

Qui dormiunt, & non ſomniant, benè perſpirant, & verſa vice.

XXVIII.

Somnus à cibo quatuor horis circiter eſt utilior: natura enim tunc minus eſt occupata prima coctione, meliùs remittit quod eſt amiſſum, & meliùs perſpirationi favet.

XXIX.

Si à cœna quinque horis ſomno illi-

illico excitatum perpenderis, vix mediam libram; ſi octo horis, tres libras perſpiraſſe inveniés.

XXX.

Somno ſolito breviore ſemper aliquid perſpirationis prohibetur, quod niſi ſequentibus diebus pleniore perſpiratione compenſetur, imminet febris periculum.

XXXI.

Retenta aliqua perſpirationis conſuctæ parte, die ſequenti vel à prandio ſomno rapimur, & horæ ſpatio libram circiter perſpiramus: vel nocte ſequenti tantò longior fit ſomnus, quanto magis ſolito expedit perſpirare: vel in ſenſibilem criſim, vel in morbum labimur.

XXXII.

A ſomno oſcitatio & artuum protenſio, indicant corpus maximè perſpirare, ſicuti dicitur de gallis, ſeſe

ſeſe aliis ante cantum percutientibus.

XXXIII.

Oſcitationes & artuum extenſiones, quæ ſtatim à ſomno contingunt, ex copia perſpirabilium ad expulſionem optimè præparatorum excitantur.

XXXIV.

Corpora oſcitatione & pandiculatione horæ dimidiæ ſpatio magis perſpirant, quam tribus horis alterius temporis.

XXXV.

Qui ægris dant ſerapia, vel medicamenta horis optimæ pèrſpirationis, quæ ſolet eſſe à ſomno duarum horarum ſpatio, lædunt: horis verò ſequentibus, proſunt.

XXXVI.

In paroxyſmis pandiculationes, &

& oſcitationes non ſignificant ca-
loris concentrationem, ſed excre-
tionem acrium copioſorum perſpi-
rabilium retentorum.

XXXVII.

Hora dormitionis meridianæ
cibo corpora aliquando libram
aliquando ſelibram excrementorum
occultè perſpirabilium excernere
ſolet: libram, ſi aliquid perſpira-
tionis heſternæ diei retentum ſit:
ſelibram, ſi nihil.

XXXVIII.

Si aliquid heſternæ perſpiratio-
nis ſit retentum, & per ſomnum
meridianum illud omninò non ex-
cernatur, ſtatim à ſomno perſenti-
tur magnum capitis pondus, ma-
gnusque dolor gravativus.

XXXIX.

Si quatuor horis à ſomni initio
cibus corrumpatur, ſtatim hæc du-
mal

mala ſe invicem conſequentia contingunt: prohibita perſpiratio, & vigilia.

XL.

Nulla cauſa ſæpiùs ſomnum interturbat quam ciborum corruptela: id efficit quæ eſt inter ſtomachum & cerebrum ſympathia.

XLI.

Somnus hyeme utilior quam æſtate, non quia ventres ſunt calidiores, vel ſomni longiſſimi; ſed quia antè diluculum corpora fiunt actu calidiora, & ut talia maximè perſpirant, æſtate verò frigidiora.

XLII.

A ſomno diſcurſus puritas & corporis agilitas ſignificant corpus illa nocte ad minus tres libras magna ex parte perſpiraſſe.

XLIII.

A ſomno meridiano capitis levitas

vitas indicat, nihil perſpirationis heſternæ diei fuiſſe retentum.

XLIV.

Somnus externas & internas partes univerſas humectat, quia attenuat perſpirabile, & valdè attenuatum per omnia membra illud diſpenſat.

XLV.

Vigilia movet à centro ad circumferentiam ſanguinem, qui eſt minus præparatus ad perſpirationem, quam in ſomno correptis.

XLVI.

Somno concentrantur humores, unitur calor influens innato, aufertur ſitis, niſi prædominetur bilis, fit converſio ſanguinis in ſecundas humiditates, & corpora leviora fiunt.

XLVII.

Somno animales, vigilia vitales & naturales langueſcunt.

Vigi-

XLVIII.

Vigilia animales roborantur, vitales & naturales langueſcunt.

XLIX.

Per ſomnum magis interiora incaleſcunt, ipſaque magis leviora fiunt. Per vigiliam magis exteriora incaleſcunt, ipſaque magis leviora fiunt.

L.

Per nimium ſomnum interiora & exteriora frigeſcunt, humores impinguntur, redduntur imperſpirabiles, & corpora ponderoſiora fiunt.

LI.

Corpora bilioſa per nimium ſomnum valdè læduntur, non quia excrementa tertiæ coctionis fiunt imperſpirabilia, ſed quia fiunt mordaciſſima, feriuntque deinde caput & alia viſcera.

L II.

In dormientibus ſtragulis dete-ctis magis impeditur perſpiratio, quam in vigilantibus veſtibus denu-datis; cum ob quietem dormien-tium, tum quia calor externarum partium refugit ad intra.

LIII.

Inſolita vigilia reddit corpora primis diebus ponderoſiora & debi-liora: ponderoſiora, quia poſt eva-cuationem excrementorum perſpi-rabilium relinquitur crudus ſuccus per ſe, & per accidens ponderoſus: debiliora, quia ubi eſt cruditas, ibi non fit converſio, & per conſequens virtutes langueſcunt.

LIV.

Si ſomnus poſt vigiliam immo-deratam fuerit ſeptem horarum, perſpiratio erit major conſuetâ ad libram circiter.

Vi-

LV.

Vigiliæ perſeverantia reddit corpora minus ponderoſa, non ob majorem perſpirationem, vel evacuationem ſenſibilem, ſed quia quantum amittitur pinguedinis & carnis, tantum non remittitur.

LVI.

Horis matutinis corpus eſt & ſentitur minus grave: eſt, quia per ſomnum præcedentem tres libræ excrementorum perſpirabilium exhalarunt: ſentitur, tum quia eſt levius, tum quia per coctionem ciborum facilè perſpirabilium auctæ ſunt vires.

LVII.

Corpus vigiliâ inſolitâ reddi poteſt majoris ponderis, ſi cibus, quo alitur, ſit perſpirationi ineptus.

LVIII.

Tam copioſa eſt corporis exha-

la-

latio in dormientibus, ut non ſolum ægri cum ſanis cubantes, ſed ſani inter ſe bonas vel malas diſpoſitiones ſibi ipſis invicem communicent.

Additi ab Auctore.

LIX.

A cibo ſomnus, à ſomno coctio, à coctione utilis tranſpiratio.

LX.

Diacitonium non ſtatim à cœna, ſed poſt primum ſomnum excitat ſomnum, dummodo non ſuperbibatur.

LXI.

Diacitonium cum cinamomo roborat ſtomachum, roborato ſemper ſomnus fit.

LXII.

Modicum vini generoſi & allium conciliant ſomnum & perſpirationem: ſi verò plus juſto ſuman

mantur, utrumque prohibent: perſpirabile tamen in ſudorem convertunt.

LXIII.

Ille verè longævus, qui quotidie bene concoquit, & digerit: coctio fit ſomno & quiete; digeſtio vigilia & exercitio.

LXIV.

Laſſitudo à ſomno, ſi ſolito exercitio tollitur, defectus erit in digeſtione, non in concoctione.

LXV.

Dum à ſomno ſurgimus cum ſolito pondere, ſed cum majori laſſitudine, hæc, niſi ſolito exercitio tollatur, cruditatum cumulum, cibi corruptelam, vel nimium coitum ſignificat.

LXVI.

Somnus meridianus inſolitus viſcera omnia lædit, hebetatque perſpirationem.

LXVII.

Laſſitudo poſt ſomnum tollitur iis quæ facilem perſpirationem reddunt: hæc ſunt, jejunium, exercitium, vigilia, & ira.

LXVIII.

Somnus ſtrato & laxo corpore nocet: contracto juvat: Viſcera unita coctionem habent facilem: laxata difficilem.

LXIX.

Sanis, ſi à ſomno ſudor frigidiuſculus accidat, minus juſto perſpirant, & temporis curſu ſi idem accidat, fiunt podagrici.

LXX.

A nimio ſomno & nimio meri potu ſuffocantur vires: à nimia vigilia & exercitio reſolvuntur: hæc omnia coctionem diminuunt, & diminuta ceſſat utilis perſpiratio.

DE EXERCITIO, ET QUIETE.

SECTIO QUINTA.

APHORISMUS I.

IN motu violento corpus occultè minus perſpirat, quàm in aurora poſt novem vel decem horas ab aſſumpta cœna.

II.

Quod in motu violento per poros evacuatur, eſt ſudor & perſpirabile occultum: ſed ut violentum magna ex parte elevatur ex incoctis ſuccis: raró enim tantum cocti perſpirabilis in corpore colligitur quantum per violentiam evacuatur.

III.

Sudor ſemper eſt à cauſa violenta, & ut talis, (ſicut Statica experimenta docent) impedit coctorum perſpirabilium occultam excretionem.

IV.

Longè magis perſpirat corpus in lecto quieſcens, quam in lecto frequenti & crebra agitatione circumvolutum.

V.

Longo itinere minus defatigantur hilares & iracundi, quam timidi & mœrentes: illi enim magis ſalubriter, hi verò minus perſpirant.

VI.

Corpora quæ à nimio exercitio illico cibantur, læduntur: quia, ut defeſſa & cibo gravata minus perſpirant.

VII.

Exercitium poſt ſeptimam uſque

ad duodecimam horam ab aſſumpto cibo, magis reſolvit inſenſibiliter horæ ſpatio, quam tribus horis alterius temporis.

VIII.

Evacuatio inſenſibilis quæ fit ab exercitio violento, impedit ne ſucceſſivè remittatur, quod amittitur: imo ſi eadem perſeveraverit violentia, corpus reddetur adeo leve, ut in pluribus de futura tabe verendum ſit.

IX.

Exercitio corpora leviora fiunt: omnes enim partes, præcipuè muſculi, & ligamenta motu ab excrementis purgantur: perſpirabile ad exhalationem præparatur, & ſpiritus tenuiores fiunt.

X.

Motus præparat corpora ad excretionem excrementorum ſenſibilium & inſenſibilium: quies magis ad inſenſibilium.

Si corpus à cœna in lecto quieverit decem horarum curſu, optimè perſpirabit : Si adhuc diutius quieverit, ſtatim incipiet diminui tum ſenſibilis, tum inſenſibilis excretio.

XII.

Quies longa efficit corpora ægrotantia ponderoſiora, tum quia perſpirabilia excrementa motu ad excretionem præparantur ; tum quia in quiete cibi & potus, ſi inſoliti ſint, vel debito copioſiores, ut in ægri accidit, non digeruntur, & inde omnia mala, & ſæpiſſimè morte eveniunt.

XIII.

Si diu jacenti dolores pedum ſu perveniant, remedio eſt ambulatio ſi iter facienti, quies.

XIV.

Duo ſunt exercitia, alterum corporis, & alterum animi : corporis, evacuat ſenſibilia excrementa ani

animi, inſenſibilia magis, & præcipue cordis & cerebri, ubi ſedet animus.

XV.

Nimia animi quies magis prohibet perſpirationem, quam corporis.

XVI.

Animi exercitia, quæ maximè faciunt exhalare ſpiritus, ſunt ira, pericharia, timor, & mæſtitia.

XVII.

Corpora in lecto quieſcentia vehementi animi motu agitata ut plurimum magis reſolvuntur, & levioris ponderis fiunt, quam ſi animo placido cum vehementi corporis motu, ſicut fit pilæ ludo, agitarentur.

XVIII.

Exercitio nimio excrementa primæ & ſecundæ coctionis magna ex parte per totius corporis ambitum

diſpenſantur; ideò alvus exiccatur, corpora tamen fiunt leviora, quia longè major eſt evacuatio inſenſibilis, quam excrementorum craſſorum excretio per alvum facta.

XIX.

Exercitium animi, & corporis violentum reddit corpora levioris ponderis, efficit velocem ſenectutem, & mortem præmaturam minatur; citius enim ex Philoſophe moriuntur exercitati quam non exercitati.

XX.

Exercitium violentum à corpore cibo vel crudo ſucco referto aufert pondus ſenſibilium excrementorum minus ſolito: inſenſibilium fere nihil.

XXI.

Exercitio corpus minus perſpirat ſomno magis, & magis lubrica redditur alvus.

Frii

XXII.

Frictiones & cucurbitulæ in refertis crudis ſuccis impediunt perſpirationem.

XXIII.

Tunc exercitium eſt ſaluberrimum, quando poſt factam primam & ſecundam coctionem corpus reducitur bis in die ante cibum ad conſuetum pondus.

XXIV.

Natatio ſtatim poſt exercitium violentum, mala: valde enim impedit perſpirationem.

XXV.

Exercitium violentum ubi ſpirat ventus, malum.

XXVI.

A vento adiapneuſtia: à motu acrimonia.

XXVII.

Equitatio reſpicit magis perſpirabile partium corporis ſupra lumbos, quam infra; inter autem

equitationes tolutans ſaluberrima, ſicut ſuccuſſans inſaluberrima.

XXVIII.

Vectio in lectica, nec non in cymba, corpora minus diſponit ad debitam perſpirationem, quam deambulatio.

XXIX.

Cymbæ & lecticæ motus ſi diu duret, ſaluberimus, tunc ſolum ad debitam perſpirationem mirifice diſponit.

XXX.

Vectio in curru omnium violentiſſima eſt: non enim ſolum perſpirabile incoctum exſpirare facit, ſed etiam ſolidas corporis partes, & maximè renes offendit.

XXXI.

Saltus primò vires ad intra trahit, deinde ad extra cum impetu propellit, & cum violentia coctum ſimul cum incocto expellit.

Diſc.

XXXII.

Diſci exercitium compoſitum ex motu moderato & violento, deambulatione ſcilicet & agitatione brachiorum, perſpirationi conducit.

XXXIII.

Tripudiatio moderata, & ſine ſaltu proxime ad deambulationis moderatæ laudes accedit: perſpirabile enim coctum moderatè expellit.

Additi ab Auctore.

XXXIV.

Ubi perſpiratio in ſanis deficit, exercitio ſarcitur.

XXXV.

A nimio exercitio fibræ fiunt duræ, unde ſenectus, quæ eſt univerſalis fibrarum durities: hæc condenſando meatus calorem ſuffocat: mollities aperiendo longævitatem facit.

XXXVI.

Qui vult diutiſſimè juvenilem faciem conſervare, caveat ne ſudet: vel nimium præ calore perſpiret.

DE VENERE.

SECTIO SEXTA.

APHORISMUS I.

NImia abſtinentia à coitu, & nimius uſus, impediunt perſpirationem, ſed nimius uſus magis.

II.

Poſt coitum immoderatum quarta pars ſolitæ perſpirationis in pluribus prohiberi ſolet.

III.

Mala à nimio coitu orta mediatè à prohibita peſpiratione, immediatè à læſis concoctricibus dependent.

IV.

Cognoſcitur coitum profeciſſe, ... à ſe...

à ſequenti ſomno nulla ſentiatur laſſitudo, nec ulla corporis mutatio facta ſit in gravitate, vel levitate.

V.

Diuturnæ venereorum cogitationes, modò gravius, & modò levius efficiunt corpus; gravius ſi pleno, levius ſi vacuo fiant ſtomacho.

VI.

Poſt nimium coitum cum muliere quammaximè concupita non ſentitur illico laſſitudo: animi enim conſolatio juvat tunc perſpirationem cordis, & auget ejus robur, unde in ipſo quod amittitur, promptius remittitur.

VII.

Propenſi ad coitum ſi temperent libidinem, illico ſuccedit corporis agilitas, quia tales melius perſpirant.

VIII.

Immoderatus coitus facit perſpi-

ſpirare cruda, quæ deinde carnes frigidas efficiunt.

IX.

Coitum non nocuiſſe, hæc indicant: urina æquè cocta ut ante, corporis agilitas, reſpiratio facilior, & idem fere corporis pondus perſeverans; eadem tamen ſervata eorum quæ ingeruntur quantitate & qualitate.

X.

Præſens vulnus immoderati coitus eſt ſtomachi refrigeratio: futurum, prohibita perſpiratio, unde facile fiunt palpitationes in ſuperciliis & artubus, & deinde in membris obtinentibus principatum.

X I.

Coitus in æſtate magis nocet: non quia corpus magis perſpirat, ſed quia coctio, cum ſit minor, deperditum difficilius reſarcitur.

In

XII.

In actu venereo multum crudi perſpiratur, & ſi diu duret, cruda transferuntur à centro ad corporis ambitum, fiunt obſtructiones, & inde alvus ſupprimitur.

XIII.

Quanto quis majori coëundi cupiditate conflagrat, tanto ejus uſus immoderatus minus lædit.

XIV.

Coitus immoderati detrimentum præcipuè manifeſtatur poſt ſomnum ſequentem; tunc enim ex Staticis experimentis cognoſcitur perſpirationem eſſe impeditam, & cibum eſſe male digeſtum, nec non ſtomachum valde læſum.

XV.

Coitus lædere ſolet primam coctionem, primo diminuendo perſpirationis proptitudinem, deinde in crudam qualitatem convertendo cibum.

XVI.

Qui coitu utitur, & ſperma non emittit, minus debilitatur. Itidem ſi die ſequenti utatur, & emittat id quod die præcedenti fuit præparatum, minus debilitatur.

XVII.

Illi qui coëundo ſperma ex ſtudio non emittunt, in tumorem teſticulorum facile incidunt: ſperma enim eſt imperſpirabile.

XVIII.

Coitus immoderatus poſt ſtomachum lædit magis oculos.

XIX.

Coitus immoderatus lædit viſionem, quia ab oculis ſubducit maximam ſpirituum copiam; inde tunicæ oculorum præduræ & rugoſæ, nec non meatus minus pervii redduntur.

XX.

A diminuta perſpiratione fibræ tuni-

tunicarum oculorum opaciores; inde viſio fit per ſpatia perexigua, qualia ſunt in cancellis: Specilla uniunt objecta in cuſpidem, ut diſtinctè per unum ſolum ſpatium videatur.

XXI.

A coitu immoderato diminuitur calor naturalis; à diminuto calore diminuta perſpiratio; à diminuta perſpiratione flatus & palpitatio.

XXII.

Coitus immoderatus poſtulat cibos paucos, & boni nutrimenti.

XXIII.

Coitus calefacit jecur & renes, quia excitatus calor minus exhalat: refrigerat verò ſtomachum, cerebrum & cor, quia per meatus patentiores excitatus omnino, & proprius aliqua ex parte propterea reſolvitur.

XXIV.

Hinc coitus immoderatus in hepate

pate bilem, in renibus nephriticum affectum, in ſtomacho crudum ſuc-cum, in cerebro catarrhum, & in corde palpitationem & ſyncopen.

XXV.

Edulia poſt nimium coitum ſi flatus gignant, ut oſtreacea & mu-ſtum, perniciosa: impediunt enim ne ad conſuetum pondus corpora re-ducantur.

XXVI.

Macilentis magis nocet coitus quia magis calefiunt, & magis re-frigerantur.

XXVII.

Coitus immoderatus illico maxi-me leve efficit corpus, quamvis de-inde perſpirationem prohibeat: eſt enim vehemens corporis & animi motus; corporis, quia omnia mem-bra conquaſſantur: animi, quia re-ſolvitur quod colligat animum cor-pori, ſpiritus ſcilicet vitalis.

S

XXVIII.

Si poſt coitum ſomnus laborem facit, ex coitu major facta eſt ablatio, quam ex ſomno facta ſit vitalis ſpiritus additio.

XXIX.

Poſt nimium coitus uſum, ſomnus trahit cruda ad cor: unde languor, prohibita perſpiratio, & ponderis augmentum.

XXX.

Senes ex uſu moderati coitus fiunt ponderoſiores & frigidiores: juvenes verò leviores & calidiores.

XXXI.

Coitus in juvenibus animalem, vitalem, & naturalem facultatem roborat; animalem per motum expurgat, & ſopitam excitat; naturalem per evacuationem ſuperflui; & vitalem per lætitiam.

Cibus

XXXII.

Cibus copioſior ſolito poſt immoderatum coitum interimeret, niſi ſuccederet aliqua ciborum corruptela.

XXXIII.

Dum eſt coëundum, parum vel nihil comedendum: dum eſt comedendum, parum vel nihil coëundum.

XXXIV.

Si poſt coitus exceſſum nulla perſentitur laſſitudo, malum: id perinde ac in phreneticis fit ab incenſis ſpiritibus, qui exiccando brevi ſpatio roborant nervos & tendines, ſed paulo poſt imminuitur ſpirituum generatio, & vires derepente cadunt.

Additi ab Auctore.

XXXV.

Coitus juvat excitatus à natura: à men-

mente, mentem & memoriam ...dit.

XXXVI.

In debili ob coitum augetur corporis pondus: quia minus perſpi...t.

XXXVII.

Coitus importunus impedit perſpiratum, quia diminuit vires; unde corpus fit majoris ponderis, niſi ſequatur alvi fluor.

XXXVIII.

Nimius coitus calefaciendo & exiccando magnam jacturam facit: ...verò inſenſibili perſpiratione remittatur caliditas, & alimento ſiccis, nullam.

XXXIX.

Corporis agitatio in coëundo instar canum magis nocet, quam ſeminis emiſſio: hæc ſolum viſcera, ...a omnes nervos & viſcera defa...gat.

Uſus

XL.

Uſus coitus à cibo, & ſtando læditá cibo, viſcerum officia divertit; ſtando, muſculos & eorum utilem perſpiratum diminuit.

XLI.

Poſt motum, coitus inſalubris; poſt cibum, non ita; poſt ſomnum ſaluberrimus.

XLII.

Coitus calefacit jecur, & refrigerat ſtomachum; à ſtomacho, crudus ſuccus; à jecore, bilis: unde poracea, & oris morſus. Remedium eſt victus tenuis & libera perſpiratio,

D

DE ANIMI AFFECTIBUS.

SECTIO SEPTIMA.

APHORISMUS I.

INter affectus animi, ira & perichařia corpora efficiunt leviora: timor & mæſtitia graviora: cæteri verò affectus ut his participantes operantur.

II.

Mærore & timore perſpirat levius: ponderoſius verò relinquitur: lætitia & ira utrumque.

III.

Hinc timentes & mærentes facilè obſtructiones, partium duritiem, & affectus hypochondriacos patiuntur.

IV.

Qui ira, vel lætitia afficiuntur nullam in itinere defatigationem penſentiunt: eorum enim corpora facilè craſſum perſpirabile exhalant: quod non accidit, dum mœrore vel timore vexantur.

V.

Perſpirabile ponderoſum plus juſto retentum ad mœſtitiam & timorem: leve verò ad lætitiam vel iram diſponit.

VI.

Mihil magis reddit liberam perſpirationem, quam animi conſolatio.

VII.

Mœſtitia & timore facilè membra humore referta dureſcunt.

VIII.

Mœſtitia & timor impediunt perſpirationem craſſorum excrementorum

mentorum perſpirabilium : & perſpiratio impedita à quacumque cauſa mœſtitiam & timorem facit.

IX.

Mœſtitia, ſi diu duret, carnes frigidas facit: impedit enim ne perſpirabilium craſſa & frigida portio exhalet.

X.

Hinc febris, quæ poſt longam mœſtitiam ſuboritur, ſudores frigidos, & ut plurimum lætales molitur.

XI.

Acrimonia perſpirabilis retenti ob mœſtitiam commodè aufertur à pericharia; funduntur enim humores ſuaves, & deinde à corpore pondus & acrimonia tolluntur.

XII.

Ira & ſpes auferunt timorem, & lætititia mœſtitiam: paſſio enim animi non medicinis, ſed alia paſſione contraria ſuperatur; contraria enim ſub eodem genere.

XIII.

Non implicat, perſpirabile me-lancholicorum rententum eſſe frigi-dum, & acre ſeu calidum; tale eſſ jecur hydropicorum febricitantium frigidum videlicet reſpectu calori naturalis,calidum reſpectu advẽtitii

XIV.

Morbi à melancholia, & ab aëre cœnoſo in hoc conveniunt, quod immediatè oriantur à craſſitudin perſpirabilium retentorum : mœſti-tia enim intrinſecus impedit ne ex-eat craſſum : aer cœnoſus, extrinſe-cus.

X V.

Qui eunt cubitum cum mœſtitia noctu minus perſpirant; atque di ſequenti corpora eorum conſervan-tur ſolito ponderoſiora.

XVI.

In mediationibus venereis cum mœſtitia, excrementorum perſpira-bilium portio craſſa retinetur:qua evolante tenuiore, adhuc craſſior

& frigidior fit: hæc ſi colligatur ferè invincibiliem inducit frigiditatem in capite, palpitationem curatu difficilem in corde, vel aliis membris.

XVII.

Melancholia duplici via ſuperatur, vel libera perſpiratione, vel aliqua continua animi conſolatione.

XVIII.

Si poſt mœſtitiam corpora fiant leviora, quam poſt lætitiam, id ex neceſſitate ſit, vel ob minorem ciborum quantitatem, vel ob eorum qualitatem magis tranſpirabilem.

XIX.

Animi conſolatio, quacunque de cauſa fiat, aperit meatus, & largam perſpirationem facit.

XX.

Si poſt iram ſtatim ſequatur animi conſolatio, vel viceverſa, corpora data paritate eorum quæ ingeruntur die ſequenti fiunt leviora, quam ſi ſola ira vel lætitia perſeveraret.

XXI.

Sicut magna aliqua voluptas auſertur per exiguam ſpermatis evacuationem; ſic omnes alii immoderati animi affectus per aliquam evacuationem perſpirabilium poſſunt diminui & auferri:

XXII.

Timor & mœſtitia, ut ex Staticis colligitur, per evacuationem excrementorum craſſiorum perſpirabilium: ira & pericharia per tenuium auferuntur.

XXIII.

Si quis ſine cauſa ſentiat ſe hilarem, id à magis aperta perſpiratione fit, & ejus corpus die ſequenti minoris ponderis invenitur.

XXIV.

Lætitia moderata inſenſibiliter evacuat ſolum ſuperfluum: immoderata ſuperfluum & utile.

XXV.

Moderata juvat coctrices facultates: natura enim non gravata ſuperflu-

fluo longè melius ſuorum officiorum munera explet.

XXVI.

Improviſum gaudium magis nocet, quam præviſum : non enim ſolum movet exhalationem excrementorum tertiæ coctionis, verum etiam ſpirituum vitalium; præviſum verò excrementorum tantum.

XXVII.

Lætitia & ira auferunt è corpore, quod ponderat & levitat; mœſtitia & timor ſolum quod levitat; quod ponderat verò, relinquitur.

XXVIII.

Lætitia perſeverans per multos dies ſomnum impedit, & vires diſſolvit.

XXIX.

Si quis poſt moderatam lætitiam ſentiat ſe leviorem, id non oritur principaliter à totius evacuatione, ſed à cordis & cerebri, ubi quod evacuatur eſt mole minimum & virtute maximum.

XXX.

Edulia, quæ aperiunt, gaudium; quæ verò impediunt perſpirationem, mœſtitiam movent.

XXXI.

Selinum, & cætera aperientia, gaudium: legumina, carnes pingues, & cœtera incraſſantia, & ſtatim replentia meatuum cavitates, mœſtitiam inducunt.

XXXII.

Si evacuentur cavitates meatuũ, & deinde ſtatim repleantur, rectè dixit Hipp. malas animi paſſiones fieri.

XXXIII.

Quibus prædominatur ira, exercitium inmoderatum valdè nocet; citiſſimè enim illorum meatus fiunt cavi, & magno impetu replentur; Unde Hipp. in bilioſis frictiones & palæſtram vituperat.

XXXIV.

In otioſo corpore & animo, meatus non redduntur cavi, nec

malæ

malæ animi paſſiones fiunt.

XXXV.

Corpus quieſcens magis perſpirat, & minoris ponderis fit, ſi animo vehementer agitentur, quam ſi celerrimè corpus moveatur, animo permanente otioſo.

XXXVI.

Mutatio corporis diutius alterat animum, quam ipſum corpus.

XXXVII.

Paſſiones animi verſantur circa internum ſubjectum, quod magis movet quam movetur; quippe mole minimum & virtute maximum, ad inſtar ſeminis; quodque vario modo diſpoſitum perſpirationis, ſeu gravitatis & levitatis eſt origo.

XXXVIII.

Corpora, quæ perſpirant plus ſolito, non propter motum corporis, ſed propter vehementem aliquem motum animi, majori cum difficultate ad ſolitam & ſalubrem perſpirationem reducuntur.

XXXIX.

Magis nocet nimius animi affectus quam nimius corporis motus.

XL.

Corpus marceſceret, & otio periret ſine animi motu: ſed non vice verſa.

XLI.

Motus vehemens animi differt à motu vehementi corporis; hic quiete & ſomno; ille nec quiete nec ſomno ceſſat.

XLII.

Qui vehementer ludo lucrari cupiunt, non ludant; quia ſi ſemper vicerint, ob perichariam ducent noctes inſomnes, & tandem coctorum perſpirabilium exhalationem amittent.

XLIII.

Victoria moderata ſalubrior quam glorioſa.

XLIV.

Studium in affectuum animi mutatione diutius toleratur, quam ſine af-

affectu vel ſine affectuum mutatione; perſpiratio enim fit moderatior, & ſalubrior.

XLV.

Studium abſque omni affectu vix horam perſeverat; cum unico affectu vix quatuor horas; cum affectuum mutatione, ut in ludo alearum accidit (in quo modò gaudium ob lucrum, modò mœſtitiam ob damnum experiuntur) die noctuque perſeverare poteſt.

XLVI.

In omni ſtudio perennis triſtitia bonam cordis conſtitutionem evertit, & exceſſus lætitiæ ſomnum impedit; omne enim nimium naturæ inimicum.

XLVII.

Nunc hilares, nunc mœſti, nunc iracundi, nunc timidi, perſpirationem magis ſalutarem habent, quam qui unico, licet bono, ſemper gaudeant affectu.

XLVIII.

Lætitia diaſtolem & Syſtolem efficit faciliores: mœror & mœſtitia difficiliores.

A D

STATICOMASTICEM

SECTIO OCTAVA.

APHORISMUS I.

HIc cum à cœli poſitu curationem morborum deſumat, paralogizat ex cauſa communiore quæſito.

II.

Fatuus primò negat, dein admittit Staticam, dicens, varium fieri pondus in Reo, & Innocente. Pari modo, primò negat porcorum ſpiritus eſſe leves: deinde vult illos ob ſpirituum levitatem aſcendere.

III.

Staticus ſcit pondus fæcum, li-
cet eas nec videat, nec perpendat.
Corpus ante perpendit, & iterum
poſt omnem excretionem: quod de-
ficit eſt earum pondus: Sic non eſt
indignum perpendere fæces, ut ait
trico.

IV.

Nemo ſtudioſorum præter fa-
tuum ignorat facultatem vitalem in
arterias, & animalem in nervos mit-
ti per radios, non per ſpiritus, ut
ille.

V.

Fatuus putat levitatem ad State-
ram corporis vivi à copia ſpirituum
oriri: nec unquam novit corpora
mortua eſſe leviora vivis, & viva à
coitu minus perpendere.

VI.

Mentitur in Auctorem, dicens, fa-
cultatem movendi corpora ſurſum,
eſſe

eſſe ipſos ſpiritus: cum dicat Auctor, ſpiritus eſſe inanimatos, & magis aëre gravitare.

VII.

Vacillat, dicens, noctu corpora eſſe frigidiora; ideo tunc parum vel nihil perſpirare: Nec vidit pulſum & inſpirationem nocturnam eſſe indicia corporis calidioris.

VIII.

Fatuus putat corpora viva mortuis eſſe leviora. Nec vidit unquam, lanios, cetarios & porcarios, dum vendunt vina, demere decem à libris centum.

IX.

Veſanus numquam diſtinguit, eſſe levem ad Stateram, & ſe ſentire leviorem: poteſt quis gravitatem corporis valde ſentire, tamen ad Stateram eſſe leviorem.

X.

Corporis pondus menſurâ digno-

ſcimus, non imaginatione, ut Vecors, qui imaginatur pituitam eſſe ſanguine ponderoſiorem; nec vidit eam ſupernatare; & per pituitam corpus non eſſe, ſed ſe ſentire ponderoſius: cur? quia impedit perſpirationem:

XI.

Mentitur in Auctorem, non dicentem, inſenſibilem perſpirationem eſſe carnium difflationem. Hyeme unica die 60 unciæ circiter perſpirantur cum levamine: ſi eſſent carnium, corpus deſtrueretur.

XII.

De Statica nil dixit Galenus: ergo irrita. Bis vacillat; primò quia non legit 6. de tuenda. Deinde non valet, nihil dixit: ergo vana: Nos plurà inſtrumenta non ſpernenda ante nos incognita reperimus.

XIII.

Celebris auctor com. 12. primæ

ſect. aphor: ait, cibum proportionari difflationi: & com. 15. hyeme majorem fieri difflationem: ergo tunc magis edendum: ergo requiritur ponderis cognitio; quæ omnia Trico negat.

XIV.

Fatuus nullam faciens experientiam negat ab aliis experta. Addit ſine ulla periclitatione. Si 36. unciæ noctu perſpirentur. 32. eſſe carnium & quatuor excrementorum.

XV.

Trico mentitur in omnes auctores dicens, ſpiritus eſſe aëre tenuiores: nonne ex ſanguine & aëre fiunt? nonne aër tranat omne corpus; ſpiritus verò vaſis incluſi manent?

XVI.

Ait largam perſpirationem à corpore non demere unciam ponderis. Nulla temeritas magis puniend

eſſ

eſt, quam nullâ habitâ experientiâ eluctari experientiæ. Expertum eſt noctis ſpatio corpus minus tribus libris perpendere, & à coitu corpora ad Stateram eſſe leviora: ergo fatuus arguendus mendacii.

XVII.

Ait poſt immodicam menſium purgationem corpora eſſe ponderoſiora, poſt immodicam retentionem leviora. Erratum fatale Vecordi, qui non diſtinguit grave ad Stateram à ſe ſentire grave.

FINIS.